ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ԹԻՒ 2,265 | Կ. ՊՈԼԻՍ, 1904 ՓԵՏՐ. 26 — 10 ՄԱՐՏ | 22 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1321 — 26 ՇՈՒՊԱԹ 1319 | ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

بوزانتیون
اینجه بومی وسیاسی غزته، صاحب امتیاز ومدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه واداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرو
دارنده مخصوصه در

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԱՔՍ Օ'ՐԷԼ ԵՒ ՃԷՔ ԷԼԻՍ

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ԵՒ ԻՐ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՍԱՐՔԵՐ ՈՒ ՎԱՐՔԵՐ

ԳԼՈՒԽ Թ.

Միացեալ Նահանգաց մէջ կնոջ ունեցած դիրքին հետեւութիւններէն մին սա է որ հոն լաւ սալօններու մէջ «զրոյց» կայ (causerie)։ «Եթէ Թագուհի ըլլայի, կ'ըսէր Տէկ. Ռէքամիէ, պիտի հրամայէի որ Տէկ. տը Սթալ ամբողջ օրը հետս խօսի։» Այս ալ կրնայ ըսուիլ շատ՝ մը Ամերիկուհեաց համար։ Անոնց հետ խօսակցութիւնը չի ցամքիր բնաւ, և միշտ «զրոյցի» սահմանին մէջ կ'մնայ, մէկ նիւթէն միւս նիւթը կ'ցատկէ թեթեւօրէն, թիթեռնիկի պէս կ'սաւառնի, կ'ոյլէ, լուրջէն զուարթ կ'անցնի և մինչև իսկ թեթեւութեամբ կ'ելնէ առանց banal ըլլալու, դէպ ի բարձրերը կ'խոյանայ, և մինչև փոքր բամբասանքի կ'իջնէ առանց սեթեւեթի, բոլորովին պարզօրէն և ամենաբնական կերպիւ։ Միայն Ֆրանսուհիները կրնան խօսակցութեան մասին Ամերիկուհեաց հետ մրցել, բայց ստիպուած եմ խոստովանիլ թէ մտաւորական ընկերութեանց մէջ Ամերիկուհիք սաէպ Ֆրանսուհիներէ աւելի բնական կերպիւ կ'վարուին, և աւելի նուազ կ'աշխատին ինքզինքնին հաւնել տալու։ Կարճ խօսքով, կրնաս հաճելի ըլլալ առանց կնամեծար ձեւեր առնելու, և երբեք քեզմէ չեն սպասեր այն տափակ «հաճոյախօսութիւնները», որք ըստ իս շատ անգամ այր և կնոջ մէջտեղ եղած մտերմական «զրոյցի» մը հաճոյքը կ'խանգարեն։

Այս սիրուն հաւաքոյթներն ո՛չ միայն մտքի համար ստոյգ régalներ են, այլ սիրտն ալ հաճոյք կ'զգայ։ Անանկ սիրով կ'ընդունուիս, որ հոգիդ կ'զգաս թէ բարեկամներու քով կ'գտնուիս, անանկ բարեկամներ որոցմէ ստիպուած ես շուտով բաժնուիլ, և կ'յուսաս ամբողջ կենացդ մէջ նոյն յարաբերութիւններ տածել։ Երբ շոգենաւը Նիւ Եորքի նաւամատոյցէն հեռացաւ զիս Եւրոպա բերելու համար, այն միջոցին չէի կրնար ըսել թէ ծննդավայրս տեսնելու ուրախութիւնն աւելի մեծ էր թէ ոչ Ամերիկայէն բաժնուելուս ցաւը։ — Պա՛հ, ըսի վերջապէս, Ամերիկացւոց միասնաբար չեմ ըսեր, այլ ցտեսութիւն։ Եօթ՛ն օրուան ճամբայ է, կրնամ դարձեալ գալ և գտնել զանոնք։

Ամերիկեան մեծ քաղաքները, նոյն իսկ Նիւ Եորք, զուարճալութիւն ունին, սա իմաստով որ ամէն քաղաք իր դրացւոյն կ'զբաղի։ Ո՛չ Բարիզի կ'նմանի և ո՛չ ալ Լոնտոնի։ Ամերիկեան լրագրողներն առանց յոգնելու ամէն բանի կ'խառնուին, ամէն տեղ կ'մտնեն կ'ելլեն, առաւ ներքին կեանքի ամենափոքր պարագաներն անգամ կ'հրատարակեն և աջ ու ձախ կ'քչքչեն։ Որ և է քաղաքի մը մէջ եթէ երկու ամիս բնակիս, ամէն մարդ կ'ճանչես, և ամէն բանի ալ տեղեակ կ'ըլլաս։

Ամերիկացւոց միտքը միշտ արթուն է։ Ամէն բանով կ'զբաղին, կ'հետաքրքրուին և միշտ նոր բան մը կ'գտնուի խօսակցութիւնը վառ պահելու համար։ Եթէ ընկերային, քաղաքական կամ գրական դէպք մը չըլլայ, պզտիկ գայթակղութիւն մը, նոր աղանդ մը, ոգեհարցական խնդիրներ, հաւատքով կամ կամքի զօրութեամբ բժշկութիւն (*), վերջապէս նիւթ մը կը գտնեն և խօսակցութիւնը նիւթի պակասութենէ չի մարիր։ Ըսէ թէ ասի տարօրինակ, արտառոց բան մ'է, սուտ չէ, բայց աւելցուր նաեւ թէ այս է կեանքն և խրախուսանք կ'ունենաս։ Այս կեանքը Ֆրանսայի գաւառներու կեանքէն աւելի զուարթ է։ Ամէն դասակարգի Ամերիկացիք ընդհանրապէս երեք անուն կ'ունենան, մէկ աւազանի անուն, և երկու ընտանեկան անուն։ Ճօրճ Ուաշինկթըն Սմիթ, Պէնժամէն Ֆրանքլին Ճօնս, Կիյօմ Թէլ Պրաուն։ Զարմանալի չէ, եթէ գտնուի Նաբոլէոն Պօնաբարթ Ռօպէնսօն անուամբ մէկն ալ։ Համբաւաւոր անձերն ալ այս ախտէն վարակուած են։ Հէնրի Ուօտսուորդ Լօնկֆէլլօ, Օլիվըր Ուէնտէլ Հօմզ են։ Բոլոր նոր ընկերութիւնները միանոյն տկարութիւնն ունեցած են։ Ցեղաշրջումէն վերջը, մեք, Ֆրանսացիքս ալ, մեր զաւակներն Էբամինոնտաս, Լէոնիտաս, Տաբրիուս (Դարեհ), Նաբոլէոն են։ չէինք կոչէր։ Ամէն Ամերիկացի որ քիչ շատ ինքզինքը կ'յարգէ, քիչ մը գնդապետ կամ դատաւոր է։ Ամերիկացիք հարիւր անգամ աւելի գնդապետ ունին քան թէ մեք լեգէոնի զինուոր։ Երբ ամերիկեան սալօնի մը մէջ պարոնի մը կ'ներկայացուիս և անունը կը մոռնաս, աւելորդ է անունը դարձեալ հարցնել, գնդապետ կանչէ զայն, տասնէն ինն անգամ ճիշտ կ'ելնէ, եթէ դժբախտաբար պատահի որ սխալեր ես, դատաւոր ըսէ, և կ'փրկուիս։ Բայց եթէ բախտդ բերմամբ կ'տեսնես որ խօսակիցդ ո՛չ գնդապետ է, և ո՛չ դատաւոր, վերջին յոյսդ մ'ես ունիս որ անվրիպելի է, Բրօֆէսօր կանչէ։ Ամերիկայի մէջ ամէն մարդ անպատճառ բան մը professer կ'ընէ, արուեստ մը կամ կրօնք մը։ Ամերիկեան հիւրասիրութիւնն արժանի է այն համբաւին զոր կ'վայելէ Եւրոպայի մէջ։ Միայն չափազանց ըլլալուն համար կ'մեղանչէ։ Բայց ինչպէս կարելի է անանկ սիրուն և հիւրասէր մարդիկը քննադատել։ Այս հիւրասիրութիւնն իշխանական է։ Ամէնէն մեծ տուներու մէջ անգամ ուր առօրեայ ճաշացուցակն այնչափ ճոխ է, ընտանեկան սեղանի չեն հրաւիրեր։ Կ'հրաւիրեն՝ չէ թէ ճաշի՝ այլ կատարեալ խնճոյքի։ Եթէ խնճոյք մը չկարենան տալ, բնաւ չեն հրաւիրեր։ Խնճոյքի մէջ անպատճառ պիտի գտնուին ոստրէ, ապուր, hors—d'œuvre, ձուկ, այլ և այլ մսեղէն կերակուրներ, խորովածոյք, հաւեղէն, Քէնվասպէք կրեաց, հում վայրի բադի ձագեր, աղցան, հինգ վեց տեսակ կանաչեղէն, տեսակ տեսակ անուշեղէններ և քաղցրաւենի, պաղպաղակ, պանիր, պտուղ են։ Ամէնքն ալ լաւագոյն տեսակէ գինիներով ոռոգուած, ինչպէս, Շաթօ—Իքէմ, Քօլէրէս, սառուցեալ շամբանեա, Շաթօ—Լաֆիթ և դեռ չեմ գիտեր ի՛նչեր։ Ամերիկեան տուներու կերակուրները պատուական են, Լոնտոն կամ Բարիզ լաւագոյն չես կրնար գտնել։ Քէնվասպէք կրեան ամէնէն համադամ կերակուրն է և ամէն խնճոյքի ալ կ'գտնուի։ Հազի՜ւ այնչափ կծու է որ այս կերակուրը կամ պատուական կ'գտնես կամ նողկալի։ Կ'ուզէ՞ք այս մասին իմ կարծիքս իմանալ։ Ամերիկացի մը օր մը կ'հարցնէր թէ Քէնվասպէք կրեան սիրա՞ծ եմ։

—Պարոն, ըսի, պէտք է մարդս այցելած երկրին սովորութեանց առջև խոնարհի։ Միացեալ Նահանգաց մէջ կրեան կ'ուտեն... ես ալ կ'ուտեմ։

Վայրի բադի ձագը (canvasback duck) սքանչելի կերակուր մ'է։ Բանի մը վայրկեան միայն կրակին առջև կ'ցուցուի։ Առաջին անգամ որ այս մանիշակագոյն միսն առջիդ կ'բերեն, կ'զզուիս, բայց կը խրատեմ քեզի որ այդ զզուանքին յաղթես և երբ անգամ մը ճաշակես, համէն չես կրնար կշտանալ։ Ֆրանսացիք սա հաւատքն ունին թէ Անգլիացիք միսն հում և արիւնոտ կ'ուտեն։ Այս կարծիքը շատ սխալ է, և անոնց մասին տարածուած հազարումէկ անհեթեթ կարծիքներէն մէկն ալ սա է։ Ընդհակառակն անոնք շատ եփուած միսը նախամեծար կ'սեպեն։ Ինծի պատմեցին թէ Ամերիկայի մէջ պնակ մը այս բադի ձագէն հրամցուցեր են Անգլիացիի մը, որ ծառային դառնալով.

—Կ'հաճի՞ս, ըսեր է, սա բադը խոհանոց տանիլ որ շիլան մ'ալ ընէ և այնպէս զայ։

Թարգ. Գ. ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

(*).— Այս վերջին գիւտն Ամերիկայի մէջ նոր է. երբ հիւանդանաս, պէտք ես հոգւոյդ բոլոր զօրութեամբ ըսես. «Չեմ ուզեր հիւանդ ըլլալ», և կ'բժշկուիս։ Կ'ըսեն թէ փորձեր և յաջողեր են։

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

ԱԶԳԱՍԻՐ ԵՆԱՆՔ

Հարցում եղած ըլլալով մեզ որ 5—6 տարիէ ի վեր իր զաւակը չմկրտող անձ մը կրնա՞յ եկեղեցիի, վարժարանի վերաբերեալ պաշտօններ վարել, —ո՛չ, կ'պատասխանենք մենք և ահա թէ ի՛նչ նկատումով։ Անշուշտ ամէն մարդ ազատ է իր հաւատալիքին, սկզբունքներուն, ճաշակին համեմատ գործել ցորչափ անձնական սահմանի մը մէջ կ'գտնուի, բայց ժողովուրդի մը եկեղեցական, կրթական ու վարչական գործերը վարող անձնաւորութիւնք, որոց աւագ պաշտօնը պիտի ըլլայ զեղծումներու դէմ մաքառիլ, պարտազանցութիւնները զսպել, ուրիշներն ի կարգ, ի կանոն հրաւիրել, հարկաւ ամէնէն առաջ իրենք անխաթար կեանք ունենալու են, իրենց կրօնական և ընկերային պարտականութիւնները կատարելու են և գայթակղութեան առիթ ըլլալէ զգուշանալու են։ Ի՞նչ տպաւորութիւն կը կրէք երբ դրամի համար հոգի տուող քարոզիչ մը մամոնային դէմ կ'որոտայ, երբ զեղծ Թաղական մը իր ստորակարգեալ պաշտօնեաներէն հաշիւ կ'պահանջէ, երբ ցոփակեաց Հոգաբարձու մը բարոյական խօսքեր կ'ընէ են։ Ենթադրենք որ Պոլսոյ գիւղերէն մէկուն Թաղականը, որ Եկեղեցիի Խորհուրդները կ'արհամարհէ և իր զաւակն 5—6 տարիէ ի վեր չի մկրտեր, իր պաշտօնին բերմամբ վարժարան կ'այցելէ և ուսուցչի մը երեսին կ'զարնէ իր ո՛ և է մէկ թերութիւնը։ Ենթադրենք նաև որ այդ ուսուցիչը, քիչ մը յանդուգն ըլլալով, պատասխանէ. «—Դուն ո՞վ կ'ըլլաս։ Անգամ մը միտքդ բեր քու պարտազանցութիւնդ հանդէպ Եկեղեցւոյն և համայնքին, և յետոյ եկուր իմ թերութիւնս մատնանշէ։» Իրաւ է որ այն ուսուցիչը, եթէ իրօք թերութիւն գործած է իր պաշտօնին կիրառութեան մէջ, ամենևին չարդարանար այս խիզախ պատասխանով և իր նկարագրին վրայ ալ շատ յոռի գաղափար մը կուտայ, բայց վերջապէս այսպիսի մտածում մը ունենալն իսկ տխուր ազդեցութիւն մը չի՞ ներգործեր իր վրայ։ Լրագրութեան մէջ ալ այսպէս է։ Երբ ծախկանոտ հրապարակագիր մը ուրիշներուն զեղծումները կը ճաղկէ, ամէնէն առաջ կ'հարցուի, կ'փրնտռուի թէ ո՞վ է, ի՛նչ տեսակ մարդ է, իր հանրային պարտականութիւնները կը կատարէ՞։ Եթէ իրօք այնպէս է, անոր ձայնը միայն կրնայ ազդեցիկ ըլլալ, ապա թէ ոչ ըսուածներն արժէք չեն ունենար։

ՍԻՄԷՕՆ ՏԷՐՈՒՆԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՏԱՎՈՍ ԵՒ ԹՈՔԱԽՏԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Զուիցերիայի նշանաւոր վայրերէն մէկն է Տավոս։ Թոքախտի բուժարաններու — sanatorium — կեդրոնատեղի մը։ Ա՛յնքան համբաւաւոր է անոր անունն որ ընթերցողներէն հաւանականաբար շատերն արդէն լսած են զայն։

Իբրև Թոքախտի բուժատեղի մը, աւելորդ է ըսել թէ Տավոս լեռնոտ ու անտառոտ երկրի մը մէջ կ'գտնուի։ Արդարև Կրիզոնի քանդոնը, ուր կ'գտնուի Տավոս, Զուիցերիայի ամէնէն լեռնոտ և ամէնէն գեղեցիկ քանդոնն է Վալէին հետ։ Միայն թէ մինչ սա մեր դրացին է, միւսը, Աւստրիայի և Իտալիայի սահմանակից, մեզմէ կարելի եղածին չափ կ'հեռանայ։ Հոն երթալու համար պէտք է ամբողջ Զուիցերիան իր երկայնքին կտրել և անցնիլ։

Տխուր հարկ մ'ստիպեց զիս, անցեալները, ընել այդ ճամբորդութիւնը, եւ տեսնել հռչակաւոր Տավոսը, ուր կ'գտնըւէր քիչ ատենէ ի վեր ազգականներէս մէկն որ Թոքախտի [illegible] վրայ ըրած աշխատութեան առթիւ, պատահմամբ ախտէն վարակուած էր։

Գիշերային կառախումբ մը ճամբորդութիւնը բաւական կ'կարճեցնէ, ու առաւօտուն կանուխ մեք մեզ կ'գտնենք Ցիւրիխի կայարանը, ուրկէ ուրիշ կառախումբ մը մեզ կ'տանի դէպի Կրիզոն, քալելով Ցիւրիխի լիճին եզերքը։ Շատ գեղեցիկ է Ցիւրիխի լիճը, որ ահագին ստուերտի մը ձեւով կ'տարածուի։ Անոր ափերուն վրայ խիտ բնակչութիւն մը անընդհատ շղթայ մը կ'ձեւացնէ։ Դժբախտաբար Յունվարի գորշ ու խիտ մշուշը լեռներն ու սարերը կ'պատէ տեսարանը կրճատելով։

Ահա՛ ուրիշ լիճ մը, Վալլըն լիճը, որուն մէջ սուզող և տեղ տեղ տեսնուած ու անտառապատ լեռներն ու փրփրոտ ջրվէժները նմոյշը կուտան անոր գեղեցկութեանը։ Սրարշաւ կ'կտրենք կ'անցնինք անհամար գեղեցիկ վայրեր նաև Սէն— Կալի քանդոնին մէջ, որուն ասեղնագործական արտադրութիւններն ա՛յնքան ծանօթ են։

Կէս օրէ երեք ժամ վերջ կ'հասնինք Լանտքուարթ, ուրկէ լեռնային թեթև և փոքր կառախումբ մը մեզ երկու ժամէն Տավոս պիտի տանի, հազար մեդր բարձրանալով։ 1562 մեդր բարձրութեան վրայ կ'գտնուի Տավոս։

Կառախումբը, որ մէկ քանի կառքերէ կ'բաղկանայ, տարօրինակ ճնշում մը կ'ընէ վրադ։ Հարիւրաւո՛ր, հազարաւո՛ր թոքախտաւորներ տարեր է այն դէպ ի վեր արևի, մաքուր օդի կայարանը, ուր մահամերձ հիւանդն անգամ կ'երթայ փնտռել կեանքը, կրծող ախտէն փճացած։

Մարդ վտանգի երկիւղը չունենար այդ կառախումբին մէջ, ուր կատարեալ մաքրութիւն կ'տիրէ, ուր ամէն ինչ կ'հակաւորի իւրաքանչիւր գնացքէն առաջ, և ուր խոշոր գիրով պատուէրներ կ'արգիլեն բարձրակապէս թքնել գետինը։

Ասով հանդերձ տխուր է տպաւորութիւնն որ կ'ընէ այն վրադ։ Տե՛ս սա քովի բաժանումին մէջ միայնակ ճամբորդող կինը, բրդէ ճերմակ գլխարկ մը գլխին, թաւ կօշիկներ ոտքը, տաք կերպով հագուած։ Տավոսի հիւրերէն մէկն է ան, որ լեռնէն վար իջեր է գործով ու յետ կը դառնայ։ Արգահատանք ու միանգամայն սոսկում կ'պատճառէ անոր տեսքը։ Վերջին աստիճան նիհար, դեղնած, կորաքամակ, թէև երիտասարդ, աչքերը մարած, հող կ'բուրէ։

Բարեբախտաբար դուրսն հետզհետէ պարզուող ու փոփոխուող գեղեցիկ տեսարաններն առնն առնն կ'գրաւեն ուշադրութիւնդ, ու պահ մը կ'մոռնաս Ցաւն ու անոր զոհերը։

Շոգեկառքը լեռներու կողերուն վրայէն, բարձրագիր հովիտներու և փապուղիներու մէջէն տքալով կ'բարձրանայ, ամէն ինչ ձիւնապատ է։ Տեղ տեղ սառած ջրվէժներ իրենց պսպղուն բիւրեղները կը կախեն սեւ կողերուն վրայէն։ Մշուշը տակաւ առ տակաւ կ'անօսրանայ, ու անամպ երկինք մը կ'տարածուի անոր չղարշէն։ Լեռներու սպիտակափայլ գագաթները, որոնք շատ վեր կ'բարձրանան մշուշի խաւէն, սաքուկ արևի լոգանքը կ'առնեն։

Վերջապէս մեք ալ այլ ևս մեր ոտքերուն տակ կ'առնենք մշուշը։ Տեսարանն հիանալի է ու կ'յիշեցնէ Վալէի լեռներն ու ձորերը։ Արևն հետզհետէ հրաժեշտ կուտայ լեռներու կողերուն ու նոճիի ընդարձակ անտառներուն, որոնք մանիշակագոյն կապոյտ ստուերներու մէջ կ'փաթթուին ու կ'մրափեն, մինչ լեռներու կատարները կ'շողան նարնջագոյն լոյսի մը յորդումին տակ։

Ու յանկարծ մեր առջև կ'բացուի բաւական լայն հովիտ մը, որուն մէջ կ'տարածուի Տավոս իր երկու մասերովը. Տավոս—գիւղ և Տավոս—վայր, իրարմէ մէկ քառորդէն քան վայրկեան հեռու։

Հիւանդներու, պանդոկ—բուժարաններու և բայխիրներու երկիր մը Տավոսը, որուն դիրքը սրտի սեղմում կուտայ քեզ։

Ամբողջ քաղաքը կամ գիւղաքաղաքը պանդոկներէ և բուժարաններէ կազմուած է։ Անոր բնակիչները, գրեթէ ամբողջութեամբ ոչ—տեղացիներ, ամենքն ալ թոքախտաւոր են, նոյն իսկ սպասաւորները, սպասուհիները, խանութպանները, գերասանները—թատրոն ունի Տավոս։ Բուժարաններու մէջ թոքախտաւորները խնամող բժիշկներն անգամ թոքախտաւորներ են։ Այսպէս, հազարաւոր հիւանդներ, ոմանք վճարելով, ոմանք աշխատելով, կ'ուզեն պրծիլ իրենց կուրծքը կրծող ախտէն, շնորհիւ Տավոսի պատսպարուած դիրքին, մաքուր և կազդուրիչ օդին, միապաղաղ արևին, նոճիներու ընդարձակ անտառներուն։

Անխտիր ամէն բուժարանի հարաւային ճակտին կողմը կ'տարածուին երկարօրէն պատշգամներ, ուր քով քովի շարուած են անկողիններ, որոց վրայ փռուած կ'անցընեն հիւանդներն օրուան մեծ մասը, ամառ ձմեռ։

Տավոսի կարևոր բուժարաններէն մէկն է Տօքդ. Թիւռպէնի բուժարանը, որ հարիւրէն աւելի հիւանդ կրնայ պարունակել։

Մեր հիւանդն այդ բուժարանին մէջ գտնուելուն համար հոն կ'իջեւանինք։ Տեսնենք թէ ի՛նչպէս կազմակերպուած է ան և թէ ի՛նչպէս տեղի կ'ունենայ հիւանդներու դարմանումը։

Սանաթօրիօմն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ վերջին աստիճան առողջապահիկ կանոններու կիրարկումը վայելող հիւանդանոց մը։ Ամէն ինչ որ փոշի կ'արտադրէ կամ կ'պահէ, վտարուած է անկէ։ Հիւանդներու սենեակները, ինչպէս և բոլոր շէնքը ներսէն փայտաշէն են, ամէն ինչ ջնարակուած է, ու անկիւն ըսուածը գոյութիւն չունի։ Ամէն տեղ կարելի է թաց լաթով կամ ջուրով մաքրել։ Վարագոյր չկայ։ Գորգերու և կապերտներու տեղ նկարով անոնց նմանող մոմլաթեր փռուած են։ Տեղ տեղ անցքերու պատերն ու յատակն յախճապակիով ծածկուած են, կան կտորներ ալ որոց պատերն ամբողջ մարմարիոնէ են։ Այս ամէնուն հետևանքն է վերջին աստիճան մաքրութիւն։

Հաստատութիւնը կեդրոնական ջեռուցում և ելեկտրական լոյս ունի։ Ամէն տեղ միևնոյն բարեխառնութիւնը կ'տիրէ, թէև դուրսը զերոյէն 10—15 աստիճան վար ցուրտ ընէ։

Հիւանդները պարտաւոր են գիշերը— ո՛ր մնաց ցերեկները—միշտ իրենց սենեակի պատուհանին վերի մասը բաց ձգել, ու հոգ տանիլ որ անոր բարեխառնութիւնը 19 աստիճանէն վար չըլլայ։

Հետևինք նորեկ հիւանդի մը. սա ստիպուած է վեց եօթը շաբաթ անկողին մնալ, մինչև որ հազը գրեթէ անհետանայ։ Բնականաբար խօսքս շատ առաջացած հիւանդներուն համար չէ։ Այս բանի հանգիստը, խիտ սննդառութեան մը և մաքուր օդի ազդեցութեան հետ, ընդհանրապէս շատ բարեբար արդիւնք կուտայ։

Որոշեալ ժամանակէն վերջ, երբ հիւանդն արտօնուի դուրս ելնելու, շատ մը պարտաւորութիւններու հանդէպ կ'գտնէ ինքզինքը։ Առաւօտուն պարտի ժամը 8—9 նախաճաշել, վերջը պէտք է որ կէս ժամ պտոյտ ընէ բժիշկին հրամանին համեմատ։ Շրջագայութեան յոգնութենէն պիտի հանգստանայ բացօթեայ անկողինին վրայ ժամ ու կէս պառկած մնալով, օդն որքան ալ ցուրտ ընէ։ Իրաւ է թէ ա՛յնքան լաւ փաթթուած են տաք լաթերով, մուշտակներով որ պաղ առնել գրեթէ անկարելի է։ Հիւանդը կրնայ կարդալ, այցելութիւն ընդունիլ։ Ժամը տասնուկէսին պարտի մէկ լիտրա տաք կաթ խմել, կաթը մեծ տեղ կ'բռնէ սննդառութեան մէջ։ Տասնըմէկէն մինչև տասնըմէկուկէս կրկին պտոյտ պիտի ընէ, միշտ լաւ հագուած, գլուխը, ոտքերն ու ձեռքերը տաք կերպով պատսպարուած։ Դարձեալ պտոյտի յոգնութենէն պիտի հանգստանայ՝ մինչև ժամը մէկը բացօթեայ անկողնին վրայ պառկելով։ Ժամը 1ին ճաշ, առատ, սննդարար։ Երկուքէն մինչև չորս դարձեալ պիտի երկննայ բացօթեայ անկողնին վրայ, այս անգամ կատարեալ անշարժութեան և հանդարտութեան մէջ։ Պէտք է քնանալ, կամ ձանձրանալ, քանի որ ո՛չ կրնայ կարդալ ոչ ալ այցելութիւն ընդունիլ։ Ժամը չորսուկէսին կրկին մէկ լիտրա կաթ։ Ցետոյ 5ին դարձեալ կէս ժամ պտոյտ։ 5ուկէսէն մինչև 7ի առեւները կրկին հանգիստ դուրսի անկողնին վրայ, մինչև որ ընթրիքի զանգակը զինքը կանչէ։ Ընթրիքէն վերջ մինչև ժամն ութուկէս ազատ է իր սենեակին մէջ, ուր պիտի վերադառնայ ժամ 10ին, ժամ ու կէս կրկին ու վերջին անգամ բացօթեայ անկողնին վրայ պառկած մնալէ վերջ, հոգ չէ թէ ցուրտը մինչև 20—25 աստիճան ըլլայ զերոյէն վար։ Ու ամէն օր այսպէս։ Առնն առնն հաստատութեան բժիշկները մանրադիտակով կ'քննեն հիւանդին խուխը, կ'կշռեն հիւանդը, ու միշտ մօտէն կը հետևին անոր սաքութեան, ըստ այնմ շարժումներն և պտոյտներն արգիլելու, սահմանափակելու կամ թոյլատրելու և ընդարձակելու համար։ Ամէն պարագայի մէջ, պէտք չէ որ հիւանդն իր ծանրութենէն կորսնցնէ։ Շիտակն ըսելով, ամէն ինչ կ'ընեն, որպէս զի հիւանդն ընդհակառակը վրայ դնէ։ Մէրինը, օր. համար, գրեթէ ութ քիլօ վրայ դրած էր։

Հաստատութիւնն հիւանդներուն տրամադրութեան տակ կ'դնէ ընդարձակ մատենադարան մը, ուրկէ կարելի է ամէն օր, որոշեալ ժամուն հատորներ վերցնել։ Երբեմն երբեմն երեկոները նուագահանդէս տեղի կ'ունենայ հաստատութեան մէջ։ Իսկ Քուրհաուսի մէջ—ուրիշ մեծ բուժարան մը—ամէն երեկոյ թատերական ներկայացում կամ նուագահանդէս կ'տրուի, որոց կրնան ներկայ գտնուիլ նաև ուրիշ բուժարաններու հիւանդները, միշտ, բնականաբար, իրենց հաստատութեան բժիշկներու թոյլտուութեամբ։

Տավոսի մէջ կեանքը, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, ոչ միայն ուրախալի չէ, այլ և տաժանելի։ Հակառակ իր հիանալի և պատսպարուած դիրքին, շրջապատող լեռներու և անտառներու գեղեցկութեանը, Տավոս ճնշիչ ազդեցութիւն մը կ'ընէ առողջ այցելուներուն վրայ, երբ ասոնք իրենց աչքերը կ'դարձնեն անթիւ խոշոր տուներու, փողոցներու մէջ ծանր ծանր քալող կարմրայտն մարդկային էակներուն վրայ, ուր անշուշտ ախտ մը բոյն է դրած։ Ցաւն ու վիշտն են որ կ'պարզուին աչքիդ առջև, ու կ'կարծես լսել մելամաղձիկ հազն հարիւրաւորներու, որք իրենց պարպուած կուրծքին վերջին խուխը կ'նետեն իրենց անողորմ բախտին երեսին։

Պանդոկներու և բուժարաններու մէջ կ'տիրէ սաստիկ եսականութիւն մը, գրեթէ ամէն հիւանդ միմիայն իրեն համար կ'ապրի։ Շատ անգամ քաղաքավարական տարրական կանոններ զանց կ'առնուին. այս է մեր հիւանդին տպաւորութիւնը։ Պէտք է ըսել որ Տօքդ. Թիւռպէն Վիեննացի ըլլալով, իր բուժարանին մէջ գերմանախօս տարրը մեծամասնութիւն կը կազմէ։

Թոքախտի բուժարաններու օգտակարութիւնն իրակա՞ն է, հարիւրին քանի՞ն կատարելապէս ապաքինած կամ լաւացած դուրս կուգան անոնցմէ. այս կարևոր կէտերուն վրայ կ'խօսակցինք ուրիշ անգամ։ Առ այժմ հարկ է կարելի եղածին չափ շուտով հեռանալ թէ՛ Տավոսի բնական գեղեցկութենէն և թէ հոն պարզուող կամ խառցող վիշտի ընկերութենէն, երթալ գտնելու համար մշուշապատ աշխարհը, ուր ցաւն ո՛չ նուազ մեծ, ո՛չ նուազ ընդհանուր, ո՛չ նուազ խիտ է, թէև աւելի ծածկուած։

Մ. Ն. ՌՆՍԱԳԷՑ

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ԼՕՐՏ ԼԻԹԹԸՆ (21)

ՊՈՄՊԷՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

ՎԷՊ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Է.— ԻՈՆԱՅ ԱՐԲԱԿԷՍԻ ՏՈՒՆԸ

Անձեւ ստուեր մը կ'յառաջանար այս գիւղանկարին մէջտեղէն։ Ստուերը կանգ առաւ։ Մոգական հրապոյրն որ գործած էր զարդարանքին վրայ, գործեց նաև անձնաւորութեան վրայ։ Ստուերը մարմին առաւ, կենդանացաւ, և Իոնա ճանչցաւ իր յատուկ դիմագծերը, իր բովանդակ անձը։ Բլուրները խոնարհեցան, անյայտ եղան և անոնց յաջորդեց պերճաշուք ապարանք մը։ Դուռները բացուեցան և աթոռ մը ցոյց տուին որուն շուրջը կարգաւ շարուած էին ճոխ ճաշեր և պահապաններ։ Ուրիշ ստուեր մը երեւցաւ, ու լայն նախորդի մը մէջ ծածկուած։ Ծնրադրեց Իոնայի ստուերին առջև, ձեռքին բռնեց և ցոյց տուաւ աթոռը, հրաւիրելով որ երթայ հոն նստի։ Աղջիկն իր շունչը բռնած էր, սիրտն ուժգնապէս կ'բաբախէր։ Արբակէս հարցուց անոր.— Կ'ուզէ՞ք որ ստուերն յայտնուի։

— Ո՛հ, այո՛, պատասխանեց Իոնա անձկութեամբ։

Արբակէս ձեռքը տարածեց և ուրուականը բացաւ նեփորտն որ կ'ծածկէր զինք։ Եւ Իոնա զգաց որ իր բոլոր արիւնը կը սառէր երակներուն մէջ։ Կլաւքոսը չէր, այլ Արբակէսն էր որ ծունգի եկած էր իր առջև։—Աւասիկ ճակատագիրդ, մրմռաց Ափրիկեցին աղջկան ականջէն վար։ Արբակէսի կի՛նը պիտի ըլլաս։

Իոնա կարծեց թէ պիտի նուաղէր։ Մեռելի մը պէս տժգունած էր։ Սև վարագոյրը գոցուեցաւ և Արբակէս, Իոնայի առջև ծնրադրելով, ըսաւ սիրավառ.— Ո՛հ, իրաւ որ մեծ ըրէ մարդու մը որ անկեղծօրէն կ'սիրէ քեզ, և երկար ատենէ ի վեր կ'պայքարի իր սիրոյն հետ։ Ճակատագրի դիցուհին չի կրնար սխալ։ Ի՛մս պիտի ըլլաս։ Բոլոր երկիրները, բոլոր գաւառները պտտեցայ, և չհանդիպեցայ մէկու մը որ քեզի հաւասարէր։ Երիտասարդութենէս սկսեալ, քեզի պէս պաշտելի էակ մը երազեցի։ Կ'պաղատիմ, գլուխդ մի՛ դարձներ ինձմէ, և անտարբեր կամ զայրագին ակնարկով մի՛ նայիր ինծի։ Ես այն պաղ, անզգայ ու դաժան մարդը չեմ զոր կ'երեւամ հրապարակաւ։ Մի՛ ջանար ձեռքդ քաշել գրկախառնումէս և մի՛ վաներ զիս թեթեւօրէն։ Իմ վրաս ի գործ դրած քու ազդեցութիւնդ ամենազօր է։ Դուն զիս այլափոխեցիր, և ես որ երբեք խոնարհած չեմ ո՛ և է մահկանացուի առջև, աւասիկ քու առջևդ ծունր դրած եմ, խոնարհ ստրուկի մը պէս։ Ես որ ճակատագրին կ'հրամայեմ, այժմ քու բերնէդ կ'սպասեմ ճակատագրիս վճիռը։ Հաւատա՛։ Արբակէսի միակ փառասիրութիւնը, միակ իղձը քեզ հնազանդիլ և քու բոլոր կամքդ կատարել է։ Ո՛հ, կ'պաղատիմ, Իոնա, լուսաւորէ զիս քու ժպիտովդ։ Հոգիս տրտում և սխուր է երբ աչքերդ չեն նայիր ինծի։ Դուն իմ կեանքիս արևն ես։ Դուն իմ կեա՛նքս ես, Իոնա, մի՛ մերժեր զիս։

Իր անմեղութեան ու անբծութեան մէջ Իոնա ո՛ և է երկիւղ չէր զգար այսպէս առանձին գտնուելով Ափրիկեցիին հետ։— Ոտք ելէք, պատասխանեց յուզիկ։

Եւ որովհետեւ ձեռքն անոր կ'երկնցըներ, Ափրիկեցին բռնեց և իր հրավառ շրթներով շօշափեց զայն։ Իոնա ձեռքը քաշեց աշխուժիւ։— Պատրաստուած չեմ ձեզ տեսնել ուրիշ դէմքով բայց եթէ անով զոր միշտ ունեցած էք իմ աչքիս։

Դուք իմ խնամակալս, բարեկամս, խորհրդականս եղած էք։ Եւ հիմա ձեր դերը փոխե՛լ կ'ուզէք։

Տարփանքի փայլակ մ'անցաւ Արբակէսի աչքերուն մէջէն։ Իոնա յարեց.— Մի՛ կարծէք որ ձեր սէրը կ'արհամարհեմ։ Շատ զգածուած եմ։ Ձեր մեծարանքները շատ մեծ պատիւ կ'ընեն ինծի։ Բայց խնդրեմ, հանդարտութեամբ մտիկ ըրէք ինծի։ Կ'ուզէ՞ք, ըսէ՛ք։

—Այո՛, եթէ նոյն իսկ քու խօսքերդ շանթի պէս փշրեն զիս։

—Ե՛ւ ուրեմն, Արբակէս, ուրիշ մէկը կ'սիրեմ, պատասխանեց Իոնա կարմրելով, բայց հաստատուն ձայնով մը։

Ափրիկեցին ոտք ելաւ մէկ ոստումով։ —Յանո՛ւն աստուածոց, յանո՛ւն Դժոխոց, պոռաց սոսկալի ձայնով, մի՛ խօսիր ինծի այդպէս։ Մի՛ ծաղրեր զիս։ Այդ ըսածդ անկարելի բան մ'է, կնոջական խաբէութիւն մը, ճշմարտութիւն մ'է.... Ժամանակ շահիլ կ'ուզես։ Սարսափ պատճառեցի քեզ։ Ո՛հ, կ'կրկնեմ, ըրէ՛ ինծի ինչ որ կ'ուզես, բայց ըսէ ինծի թէ չես մերժեր զիս։ Մի՛ ըսեր թէ ուրիշ մը կ'սիրես։

Իոնա չպատասխանեց, երեսը ձեռքերուն մէջ պահեց ու լացաւ։ Արբակէս մօտեցաւ անոր, իր շունչովը այրելով աղջկան տժգոյն այտերը։ Ցետոյ յանկարծ թեւերուն մէջ սեղմեց զայն։ Բայց Իոնա խոյս տուաւ անոր գրկախառնումէն։ Ափրիկեցիին հետ իր պայքարին մէջ, վար ձգեց պնակիտները զոր պահած էր իր ըղձեստներուն տակ։ Այն նամակն էր զոր Կլաւքոս իրեն ղրկած էր առտուն։ Եւ Իոնա, կիսամեռ, գետին ինկաւ զանգուածի մը պէս։ Արբակէս ժողվեց պնակիտները, աչքէ անցուց արագ արագ, զայրագին աչքով, և աներեւոյթ հանդարտութեամբ հարցուց Իոնայի.— Այս նամակին հեղինա՞կը կ'սիրես։

Իոնա հառաչով մը պատասխանեց։— Խօսէ՛, պոռաց Ափրիկեցին, դժուարաւ զսպելով իր բարկութիւնը։

—Այո՛, ա՛ն է, ա՛ն է....

—Կլաւքո՛ս.... Ստորագրած է....

Իոնա ձեռքերը միացուց պաղատագին և անձկութեամբ նայեցաւ իր շուրջը, իբր թէ օգնութիւն մը կամ փախչելու միջոց մը փնտռելու համար։—Ինծի մտիկ ըրէ, ըսաւ Արբակէս խուլ ձայնով մը, որուն մէջ կեդրոնացած էին իր բովանդակ բարկութիւնը, տրտմութիւնը, կիրքը։ Ինծի մտիկ ըրէ։ Պիտի մեռնիս և այդ մարդուն պիտի չպատկանիս։ Արբակէս պիտի չհանդուրժէ Հելլէն մը իբրեւ ոսոխ ունենալուն։ Ա՛հ, եթէ Կլաւքոս կ'կարծէ որ պտուղն հասունցուցի որպէս զի ինք քաղէ, կ'սխալի՜.... Եւ դուն ալ յիմա՛ր մ'ես։ Դուն ինծի կը պատկանիս.... Ինծի համար կ'պահեմ քեզ....

Վերցուց զայն և մոլեգնութեամբ ու սաստկօրէն սեղմեց կուրծքին վրայ։ Իոնա իր յուսահատութենէն քաղեց գերբնական ոյժ մը։ Ինքզինք ազատեց Ափրիկեցիին գրկախառնումէն և փախաւ դէպ ի դուռը։ Վարագոյրը կ'վերցնէր երբ Արբակէս վրայ հասաւ և բռնեց զայն։ Իոնա նորէն փախաւ, յետոյ սեւագլուխ դիցուհիին ոտքին առջև ինկաւ ուժասպառ, գրեթէ նուաղած։ Արբակէս անոր վրայ պիտի նետուէր երբ սրբարանին դուռը գոցող վարագոյրը վեր ելաւ անշշուկ։ Եւ երկաթեայ ձեռք մը Ափրիկեցիին ծոծրակէն բռնեց և զգետնեց։ Արբակէս ճանչցաւ Կլաւքոսն և անոր ետևէն նշմարեց Ապոսիդէսի սպառնալից դէմքը։ Փիրկ գրկի սոսկալի կռիւ մ'ըրին, իբր զէնք ունենալով միայն իրենց փոխադարձ ատելութիւնը։ Իրենց աչքերը փայլակներով լեցուն էին, իրենց դնդերքը կ'ձգուէին, կ'կարծրանային և իրենց երակները կ'ուռէին։ Ակռաներն սեղմած, շրթունքնին կիսաբաց, դէմքերնին քրտնաթաթախ, զիրար կ'գրկէին, կ'գալարուէին, կ'ճմլէին, և իրարու զգեստ կ'պատռէին, երբեմն մէկ կողմ, երբեմն միւս կողմ հրուելով, խեղդուկ ճիչեր, կատաղի հայհոյանքներ արձակելով։

EDWARD BULVER, LORD LYTTON.
(The last days of Pompeii.)

(Շար.) Թարգ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՃԱՊՈՆՑԻՔ Ի ՔՈՐԷԱ

Երկու օր ևս, և ահա կ'լրանայ պատերազմին առաջին ամիսը։ Արդիւնքը ծանօթ է։ Բորդ Արթուրի վրայ Փետր. 8ին և 9ին եղած յարձակումներով թշնամի նաւատորմը վնասուեցաւ։ Այսու հանդերձ դեռ անծանօթ է թէ Ճապոնցիներուն այս յաղթանակը քանի՛ նստաւ իրենց. ասիկա ապագային պիտի իմացուի։ Իրենց համար առ այժմ մեծ յաջողութիւնն այն է որ ռուս նաւատորմին վնասուելուն շնորհիւ գրեթէ առանց արիւնհեղութեան հասան իրենց անձկացած նպատակին։ Այժմ իրականութեան փոխուեցան Ճապոնի այն արշաւանքներուն առասպելները, զորս կ'պատմուի թէ ըրած է խարակաշատ և ժայռերով եզերուած իր դրացի թերակղզւոյն վրայ։ Սէնքուա Դէնօ զօրավարը նաւատորմով մը ճամբայ կ'ելնէ Բորէայի տիրապետելու համար. իր կինը Սուայօ Հիմէ ծովահայեաց բարձր լերան մը վրայ կ'վազէ իր ամուսնոյն հրաժեշտի վերջին բարև մը ղրկելու։ Նաւատորմը կ'աներեւութանայ հորիզոնին վրայ և Սուայօ Հիմէ յարատեւ կ'փղձկի. արցունքները կ'ողողեն իր դէմքը, իր ամբողջ մարմինը մինչև որ ողբացող կինը քար կ'կտրի։ Մինչև ցարդ կայ այդ քարացած կինը, «պատասէող ամուսինը», իբր ապացոյց այն վիշտին ու սուգին, զոր Բորէայի դարաւոր պատերազմները պատճառեցին Ճապոնի կանանց.—Բայց Ճապոնի դիցաբանութիւնն ալ հարուստ է Բորէայի մասին։ Հիւանդ էր Շուայի, և գիրք Բորէան ցոյց տալով իրեն, ըսին.

«Նիրոնէ քիչ հեռու, ծովու ալիքներէն անդին, ցամաք մը կայ որ ոսկի ու արծաթ կ'բղխէ։ Դուն պիտի տիրես այդ երկրին։» Շուայի մահամերձ ըլլալուն, չէր կրնար գործել. չատ չանցած մեռաւ, լաւ յոյս մը թողլով իր կնոջ՝ Շինկօ Բոկօ կայսրուհւոյն։ Սա աղաչեց չաստուածոց ուչացնել իր տղաբերքն և ինքն զօրաւոր նաւատորմով մը Բորէայի վրայ քալեց։ Ծովուն ամէն ձուկերը, մեծ ու պզտիկ, կայսրուհւոյն նաւատորմին հետեւեցան։ Շինկօ Բոկօ կարճատև պատերազմէ մը ետքը տիրապետեց Բորէայի, և հայրենիք դառնալով մանչ զաւակ մը ծնաւ. Հաչիման անուանեցին զայն և պաշտեցին իբր չաստուած պատերազմի։ Այդ երկիրն, ահա, որ «ոսկի և արծաթ կ'բղխէ» այժմ Ճապոնցիներուն տիրապետութեան տակ կ'գտնուի ամբողջապէս։ Բորէայի կայսրն յատուկ դաշնագրով մը յօժարութեամբ Միքատոյին թեւարկութեան տակ մտաւ. Քորէական զօրքերն հնազանդեցան Ճապոնի բանակին, երկրին վարչութիւնը ճապոնցի պաշտօնեաներուն ձեռքն անցաւ, Ճապոնցիք ցամաք ելան Բորէայի ութէ աւելի նաւահանգիստներէն և Սէուլի մէջ կարմրաճաճանչ արեւով սպիտակ դրօշը կը ծածանի այժմ։ Բայց կ'արժէ՞ր այդ «Արշալոյսի տէրութեան» համար պատերազմիլ յանձն առնել։ Ծայր. ասիական երկիրներէն ոչ մին Բորէայի չափ հարուստ է հանքերով և պտղաբերութեամբ։ Իր գանձերը կոյս են դեռ, երկրագործութիւնն ու արդիւնաբերութիւնն իրենց խանձարուրներուն մէջ կը նիրհեն դեռ, թէպէտ Բորէա ոսկւոյ, արծաթի, պղինձի, երկաթի, ածուխի, անագի, քարիւղի հարուստ և ընդարձակ հանքեր ունի իր մէջ։ Ճապոնցիք կ'ճանչնան Բորէայի այդ բնական հարստութիւնները, և Բորէայի ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւնէն աւելի ցամաքային Ասիոյ այդ մասին տիրանալու տենչն էր պատճառ որ Ճապոնցիք դարէ՛ ի վեր ցանկութեամբ կ'նայէին Բորէայի նեղուցին հանդիպակաց ցամաքին վրայ և չատ արշաւանքներ ըրին դէպ ի հոն։ Հէս Վարտէք չափազանց բարեխառն կ'նկարագրէ Բորէայի կլիման և կ'նմանցնէ զայն հիւսիսային Սպանիոյ կլիմային։ Բորէայի կեդրոնական և հարաւային մասերուն մէջ ոչ միայն ամէն կարգի արմտիք, այլ և բամբակ, կանեփ, վուշ, ծխախոտ, և որ աւելին է՝ բրինձ կ'մշակուի, և ատոնց մեծ մասն ալ Ճապոն կ'ներածուի։ Հարաւային մասին մէջ մշակելի են նաև եւրոպական զանազան պտուղներ, ինչպէս չոգանակ, լիմօն, նուռ, արմաւ և խաղող։ Հիւսիսային մասին մէջ չատ ընդարձակ են անտառները, և Եալուի մերձակայ վայրերուն հարուստ անտառներն էին որ կազմեցին ռուսական բէական անտառի չահագործական ընկերութիւնը, և այդ էր որ ռուսաճապոնական գժտութիւն մը յառաջ բերաւ։

Բորէայի գլխաւոր պակասութիւնն ճամբաներու չգոյութիւնն է։ Ճապոն արդէն սկսաւ Ֆուզանէ մինչև Սէուլ երկաթուղի մը չինել, որ ապա հիւսիսային ուղղութեամբ մինչև Եալու երկարելով կարելի պիտի ըլլայ միացնել ռուսաճապոնական երկաթուղիոյն գլխաւոր գիծին։ Բորէա ամէն բանէ առաջ ճամբաներու պէտք ունի, և Ճապոնցիք իրենց առաջիկայ գործողութեանց մէջ չատ պիտի նեղուին անցանելի ճամբաներու պակասութենէն։ Ճապոնցիք «ի բնէ ռահվիրայ» ըլլալու համբաւն ունին։ Տարակոյս չկայ որ իրենց քաղաքակրթական առաջին գործը պիտի ըլլայ ճամբաներ չինել, զի լաւ հաղորդակցութիւններով պիտի կարողանան նաև դիւրացնել այդ մեծ գանձին չահագործութիւնը, զոր մէկ ամսուան մէջ և կաթիլ մ'արիւն չթափելով ձեռք անցուցին։ Բորէայի վերջնական տիրացումն այն թնդանօթները պիտի վճռեն որոց որոտումներն Եալուի հովտէն և Բորդ Արթուրէն մօտերս պիտի հրթան վրդովել «Կեդրոնական տէրութեան» (Չինու) խաղաղիկ քունը։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, Մարտ 6.)

ՃԱՊՈՆԻ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ, ԲԱՆԱԿԻՆ ԵՒ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒԵԼԻ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔԸ

Ճապոնի ծովային նախարարն է ծովակալ ԵԱՄԱՆՕԹՕ. ասոր անունը պատերազմական լուրերուն մէջ չատ նուազ կը յիչուի, զի նաւատորմին մէջ հրամատարութեան կոչուած չէ ցարդ, թէպէտ ինք արուեստին քաջահմուտ անձ մ'է։

Ճապոնի նաւատորմին ընդհ. հրամատարն է գեր—ծովակալ ԴՕԳՕ, «ջախջախարարիկ ծովակալը», ինչպէս կ'անուանեն զինք իր հայրենակիցները։ Դօկօ իբրեւ նաւային ենթասպայ՝ դպրոց—նաւի մը մէջ Լոնտոն գացած և Կրինիչի նաւային համբաւանօթ վարժարանին մէջ բացարձակապէս անգլիական ուսում մ'առած է։ 1894ի չինաճապոն պատերազմին առթիւ յայտնուեցաւ իր քաջութիւնը։ Իբրև հրամատար Նանիվա յածանաւին, անվեհերութեան չատ ապացոյցներ տուաւ իր յանդուգն յարձակումներով. մէկ ռումբով ընկղմեց Չինու զօրաբարձ Բօլչինկ մեծ նաւը։ Դօկօ 55 տարեկան է այժմ, սև ընչացքով և մօրուքով, և իր սուր ու կորովաբեր աչքերէն յայտնի է որ յանդուգն ու ձեռներէց նաւազ մ'է։

Իր սպայակոյտին պետն ու նաև խորհրդականն է ՇԻՄԱՄՈՒՐԱ նաւապետն որ դեռ քիչ առաջ հրամատարն էր Հաչ—ճ—մարտանաւին։ (*)

Իր ընկերներէն մին է գեր—ծովակալ ՔԱՆԻՄՈՒՐԱ, որ նոյնպէս ճարտար նաւազ մ'է. Չինական պատերազմին մէջ Ա—ք—— յածանաւին հրամատարն էր և Հաչտութենէն ետքը պետ եղաւ նաւային սպայակոյտին. այդ պաշտօնէն հրաժարելով փափաքեցաւ գործօն ծառայութեան մէջ մնալ, և այժմ իր հրամանին տակ ունի վեց յածանաւեր, որք ճապոնական նաւատորմին չատ կարեւոր մէկ մասը կը կազմեն։ Քանիմուրա այդ նաւերուն չինութեան և սպառազինման անձամբ հսկեց անգլիական նաւագործարաններու մէջ՝ չարունակ հինգ տարի։

Նաւարաժիններու հրամատարներ են նաև փոխ գեր—ծովակալ ՏԵՎԱ, ՈՒՐԻԿՈՒ և ՀԱՇԻՒԱ, որք նոյնպէս համբաւաւոր են իրենց նաւային գործերու հմտութեամբ։

Նշանաւոր է նաև ծովակալ ԻԴՕ մարքիզը, (ծանօթ պետական համանուն անձը չէ սակայն այս,) որ Չինու պատերազմին մէջ վերին հրամատար էր և հիմնականին քաղցրատեսաբ այն ատենի ճապոնական նուազ զօրաւոր նաւատորմով մեծ յաղթանակներ տարաւ։ Այժմու պատերազմին մէջ ալ իր խորհուրդներէն մեծապէս կ'օգտուի ճապոնական նաւատորմին սպայակոյտը։

ԴԱՐՕ ՔԱՑՈՒՐԱ, Ճապոնի այժմու վարչապետը, բանակին նշանաւոր զօրավարներէն մին է և զինուորական կրթութիւնն առած է Գերմանիոյ մէջ։ Չինու պատերազմին ատեն հրամատարն էր բանակին որ 1894—95ի ձմեռը Մանջուրիոյ մէջ անցուց, ուր ճապոնական զօրքերը գերոյէ 20—30 աստիճան վար սաստիկ ցուրտին մէջ մեծ դժուարութեանց տոկացին։ Ռազմագէտ քննադատները կ'ըսեն թէ Բացուրայի բանակը Բեքին պիտի հասնէր և թէ այդ միջոցին Չին չկակղնար։

Պատերազմական այժմու նախարարը, ԴԵՐԱՈՒՉԻ, չինական պատերազմին մէջ ճապոնական բանակին փոխադրութեանց տնօրէնն էր և իր խոր հմտութեամբ չատ մեծ ծառայութիւն մատուցած է բանակին։ Դերաուչի Ֆրանսայի մէջ առած է իր զինուորական կրթութիւնն և 1875ի Սացումա չարժման մասնակից էր։

Ճապոնի լաւ ռազմագէտներէն մէկն է զօրավար ՔՕՏԱՄԱ, Ճապոնի ցամաքային զօրաց հրամատարը։ Եամակաղա մարէչալին սպայակոյտին պետն էր, երբ նա չինական պատերազմին ատեն վերին հրամատար էր բանակին, ապա փոխանորդ եղաւ պատերազմական նախարարին, միեւնոյն ատեն պահելով Ֆորմօզայի կառավարչի յոյժ կարեւոր պաշտօնը։

Այժմ Լոնտոնի ճապոնական դեսպան դեկտեմ ՀԱՅԱՇԻ աչակերտն է ամբողջ Ճապոնի մէջ նշանաւոր մանկավարժ Ֆուկուզավայի և ամուսնացած է անոր աղջկան հետ։ 55 տարեկան է. բաւական տարի փոխանորդած է արտաքին գործոց նախարարին և ճարպիկ դիւանագէտ մ'է։ Անգլիաճապոնական ծանօթ դաշնագիրը մեծ մասամբ իր ջանից արդիւնքն է։

Պարոն ՔԱՆԷՆՔՕ առաջին անգամ քաղաքական մասնաւոր պաշտօնով Ուաշինկդըն և Լոնտոն դրկուելով, սկսաւ իր ասպարէզն իբրեւ անձնական քարտուղար Իտօ մարքիզին։ Քիչ ատենէն բարձր դիրք մը ձեռք բերաւ Ճապոնի Խորհրդարանին մէջ։ Ապա նախարար եղաւ երկրագործութեան և վաճառականութեան, և երկար ատեն մնաց այդ պաշտօնին վրայ։ Իր գիտական ուսումն առած է Ամերիկայի մէջ, ուր յաճախած է զանազան համալսարաններ։

ՍՈՒՑԷՄԱՑՈՒ փեսան է Իտօ մարքիզին։ Ճապոնի մէջ գրագէտի համբաւ ունի։ Անգլիոյ մէջ առած է ուսումը. քանիցս երեսփոխան ընտրուած է Ճապոնի մէջ, և անգամ մ'ալ հաղորդակցութեանց նախարար եղած է։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.—Պէնքէնտորֆ և Լամստորֆ Կոմսերուն տեսակցութիւնը.—Բեդերսպուրկէ կ'գրեն Բերլինի Բէօրզ Լրագրին.—Տեղւոյս դիւանագիտական չրջանակաց մէջ կ'հաւատեն թէ Լոնտոնի ռուս դեսպան Պէնքէնտորֆ կոմս Բեդերսպուրկ գտնուած ատեն Լամստորֆ կոմսին հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ վստահացուցած է թէ Անգլիա բնաւ չքաջալերեց Ճապոնը պատերազմի, ընդհակառակն Անգլիա իր չահուն համար աչխատեցաւ թէև պատերազմին առաջքն առնել, բայց Ճապոն ինքնինքը վերին աստիճան անկախ համարելով՝ չէր ուզած ականջ կախել իրեն տրուած խորհուրդներուն։ Ճապոնի կառավարութիւնը կատարելապէս պատրաստուած էր պատերազմի, մանաւանդ թէ երկրին մէջ ընդհանուր տրամադրութիւնն ալ երկար ատենէ ի վեր անհրաժեշտ ըրած էր զայդ։ Խօսելով գլխեգական խնդրոյն, Պէնքէնտորֆ կոմս ըսեր է թէ Անգլիա հարաւափրիկեան պատերազմէն ետքը մի՛ք քանի տարի յագնութիւն առնելու պէտք ունենալով առ այժմ մտքէն իսկ չանցըներ Դիպէթի համար գժտիլ Ռուսիոյ հետ։

(*). — Նաւատորմի մէջ նաւապետի (քարիդէն) աստիճանն աւելի վեր է քան հրամատարի (քօմանտան) աստիճանը։ Նաւապետէն անմիջապէս վեր է Երրորդ կարգի ծովակալը։

ՉԻՆՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ.—Ուաշինկդընի ճապոնական դեսպանատան առաջին քարտուղար Էքի Հիօքի, անցեալ չաբթու ընկերական երեկոյթի մը մէջ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրեր է, որ բաւական լոյս կուտայ ճապոնական դիւանագիտութեան վրայ։— Մանչուրիոյ մէջ Չինացիք անհանդարտ են, և բացէ ի բաց Ճապոնցիներուն կողմը կ'բռնեն։ Տեղւոյն Չինացիք բաւական են երկաթուղւոյն կամուրջ կէտերուն վրայ յարձակելով վնասներ հասցնելու։ Մօրնինկ Լէտըրի Ուաշինկդընի թղթակիցը կ'յաւելու թէ ճապոնցի պաշտօնական անձի մը առաջին հրապարակային յայտարարութիւնն է այս, որով կ'իմացուի թէ Ճապոն կ'յուսայ Չինացւոց օգնութեան ընդդէմ Ռուսիոյ։

ՔՈՓԷՆՀԱԿԻ մէջ ռուսական կարմիր Խաչի տիկնանց յանձնաժողովը, որուն նախագահն է տեղւոյն ռուս դեսպանին ամուսին տիկին Իսվոլսքի, հանգանակութեամբ մեծագումար դրամ հաւաքեց և մեծ քանակութեամբ զգեստ ծախուց առաւ դանիական գործարաններէն։ Յանձնաժողովն իբր առաջին նուէր, 2000 խմատակած բաճկոն ղրկեց ռուսական Կարմիր Խաչի նախագահին, մայր—կայսրուհի Տակմարի։

ՉՕՐ. ՔՈՒՐՕՊԱԹՔԻՆ.—Ֆրանսացի հրապարակագիր մը հետեւեալը կ'հրատարակէ Մ. Արևելքի զօրաց Ընդհ. սպայապետ զօրավար Քուրոբաթքինի վրայ.—«1874ին էր, երբ կառավարութիւնը կը ջանար քայքայուած բանակը վերակազմել։ Պատերազմական պաշտօնատունը զօրավար Կալիֆէի նախագահութեան տակ կ'ուսումնասիրէր ֆրանսական բանակին մէջ գործածելի ձիերուն չափին և ընտրութեան խնդիրները։ Նախագահ մարէչալ Մաք—Մահոն ուչի ուչով կ'հետեւէր այս յանձնաժողովին աչխատութեանց և կ'ուզէր ճիշդ ու կատարեալ տեղեկութիւններ ստանալ։ Այն ատեն Բարիզ կ'գտնուէր ռուս երիտասարդ սպայ մը, որուն անունն էր տեղակալ Քուրոբաթքին։ Հետեւելով Տրանսքիրգովի օրինակին, որուն 1859ին Եւրոպայի մէջ կատարած ճամբորդութիւնը նշանաւոր մնաց, ռուս սպաները չատ կ'ախորժէին ճամբորդութիւններ կատարելով։ Ղրիմի պատերազմէն վերջ ռուս զինուորականք սկսան աւելի գործնական ուսումնասիրութիւններու հետամուտ ըլլալ, փոխանակ բոլորովին դուռ տեսականին կառչած մնալու։ Երկու բանակներն ալ, ուսկից որ 17 տարի ետքը պիտի դաչնակցէին, չատ տեսակէտներով համանման գործի մը ձեռնարկած էին։ Ռուսիոյ և Ֆրանսայի սպաներուն համար, որք արդէն փոխադարձ համակրութեամբ բարեկամացած էին իրարու հետ, քաղցրաւութեան եզրեր գտնելու ամէնէն լաւ միջոցն էր իրարու երկիր այցելել։ Տեղակալ Քուրոբաթքին Ֆրանսա ճամբորդելու համար նպաստ խնդրած էր, այս տեսակ քննութիւններ կատարելով իր զինուորական դաստիարակութիւնն ամբողջացնելու համար։ Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացուեցաւ, որ իր կարծիքը հարցուց ձիերու խնդրին վրայ։ Քուրոբաթքինի կարծիքն համաձայն գտնուեցաւ յանձնաժողովին տեսութեանց։ Ընդունուեցաւ իր կարծիքը, և ռուս երիտասարդ սպան ընդհանուր հրամատարը միջամտեց՝ ելաւ մեր բանակին կեանքին։ Բայց իր զինուորական գործակցութիւնն հոդ կանգ չպիտի առնէր։ Այդ ատենէն արդէն սկսաւ երևան գալ ուժգնութեամբ իր անձին յատկանշական գիծերը։ Քուրոբաթքին գրասենեակի մարդ չէր։ Միջոց ռազմափորձ, պատերազմ պէտք էր իրեն։ Շարունակելով իր ճամբորդութիւնը, մեկնեցաւ Բարիզէն։ Ալճիրիա գնաց։ 1871ին ծագած խնդիրներու առթիւ մեր բանակը գործ ունէր հոն կատարելիք։ Քուրոբաթքին տեղակալութենէ բարձրացած էր հարիւրապետութեան, եւ մտաւ մեր գունդերէն մէկուն մէջ։ Զօր. Լովէրտայի հրամանին տակ կռուեցաւ Մզապի և Ուարկլայի ովասիսներուն մէջ։ Այս արշաւախումբին հետ Ալժէ դառնալով, նկարագրական յիշատակագիր մը գրեց այս ովասիսներուն վրայ և մատոյց Ալժերիոյ կառավարիչ զօրավար Շանզիին, որ սա ալ պատերազմական նախարարին ղրկեց զայն, և կառավարութիւնը, որ չատ կը փափաքէր արդէն վարձատրել Քուրոբաթքինը, Պատուոյ Լէգէոնի սպայ անուանեց զինքը 26 տարեկանին»։ Զօր. Քուրոբաթքին վարպետ ռազմայարմար մ'է մանաւանդ, և 1902ի ռազմափորձներուն ատեն Ցարին ուչադրութիւնը գրաւեց, երբ Սերկէյ մեծ—դուքսին դէմ վարեց Քիէվի զինուորական չրջանակին երկու զօրագունդերը։ Զօր. Քուրոբաթքին յիսուն և վեց տարու է հիմա։

ՔՈՐԷԱՑԻՔ.—Դեր—ծովակալ Ինկլիզ կ'գրէ.—«Չեմ զարմանար կարդալով հեռագիրներուն մէջ թէ Սէուլի մէջ կայ փոքր հատուած մը որ դժգոհ մնացեր է Ճապոնի և Բորէայի միջև դաչնագրի մը ստորագրութեան։ Բորէացիք երբեք չեն հաւնած Ճապոնցիներուն։ Երկար ատեն մնացին Չինու գերիչխանութեան ներքև, մինչեւ չինաճապոնական վերջին պատերազմը, և այն ժամանակամիջոցին Չինացիք իմաստութիւնն ունեցան Բորէացիներուն ներքին գործերուն չմիջամտելու։ Չին այնքան ընդարձակ հողեր և այնքան մեծամեծ հողեր ունեցած է միշտ որ ուրիշի երկրին չէ խառնուած, և գոր- չափ Բորէա տարուէ տարի կ'զրկէր սովորական հարկը, Չին ուրիշ բան չէր հարցներ։ Պատմական դէպքեր զօր այս տեղ մանրամասնելու պէտք չունիմ՝ Ճապոնցիներն ու Բորէացիները գժտեցուցած են։ Ճապոնցիք ամէն անգամ որ այժ ուզած են Բորէայի մէջ՝ ուզած են վերակազմել, բարեկարգել երկիրը. բայց Բորէացիք աչխարհի վրայ ուրիշ ամէն ժողովրդէ աւելի մեղմ, հանդարտ, անոյչ, ծոյլ և պահպանողական նկարագրի տէր են, ի բաց առեալ տիրող տարրին խիստ բնաւորութիւնը, ուստի Բորէայի ժողովուրդը միշտ չէ ուզած որ իր աւանդական կացութիւնն և սովորական վիճակն ու պայմանները յեղաչրջուին իր կողմէ և գործունեայ դրացիներուն ձեռամբ։ Կ'յիչեմ որ անգլիացի զինուորական նաւապետ մը եկաւ տեսնել զիս ի Թօքիօ, և Մ. Արեւելքի խնդիրը քննեցինք։ Պատմեց որ Բորէայի մէջ տեսած էր Ճապոնցի փոքր պաչտօնեայ մը որ բարձրահասակ խոչոր բնիկ մը կ'ծեծէր իր ձեռքով, և թէպէտ այցելու մ'էր լոկ, բայց ամբողջ գաւառ մը ինք կառավարելու երեւոյթն ունէր։ Սաոյդ է որ Բորէացիք համակրանք չեն զգար Ճապոնցիներուն համար, բայց,—խոչոր «բայց» մը կայ այս տեղ,—չեմ տարակուսիր նաև որ Բորէացիք Ճապոնցիները նախամեծար կ'սեպեն քան ուրիշ օտարականներ, և Ճապոնցիներէն ալ գերադաս պիտի համարէին Չինացիները, որք իրենց հօրեղբօրորդիներն են ցեղային տեսութեամբ։ Բայց մէկու մը չարիք չեն ըներ ու պիտի չըլլան Բորէացիք։ Ոչխարի հօտի մը պէս են իրօք։»

ԱՆԳԼ. ՆԱՒԱՏՈՐՄ.—Նոյն ծովակալը կ'գրէ նաև հետեւեալը.—«Մեր երկրին նկատմամբ ի՛նչ որ ըլլայ արդի Պատերազմին ելքը,—և ոչ ոք կրնայ գուչակել թէ չաբաթ մը ետքն ի՛նչ պիտի պատահի այս Պատերազմին պատճառաւ,— անգլ. Նաւատորմն ամէն ժամանակէ աւելի պատրաստ է ամէն անակնկալ պատահականութեան համար։ Զմայլումով դիտեցի այն աչխատութիւնն որ կ'կատարուի մեր ծովապետական պաչտօնատան մէջ, և որուն նպատակն է այնպէս վերակազմել մեր նաւարաժինները որ նոյն տեսակ մարտանաւք իրարու քով ըլլան, որով կարող ըլլան միեւնոյն արագութեամբ ընթանալ, և միեւնոյն զօրութեամբ ռմբակոծել թշնամին ու կամ պաչտպանել իրենք զիրենք։ Մեր ծովապետութիւնն այս տեսութեամբ եզական գործ մը ի գլուխ հանեց, և նաւային տարեգրութեանց մէջ նմանը չտեսնուած նաւատորմ մը յարդարեց, կարգադրեց։ Մեր Միջերկրականի նաւատորմէն չորս տարբեր տեսակի վերաբերող վեց զրահաւորներ հանուեցան, և անոնց տեղ դրուեցան ուրիշ վեց զրահաւորներ որք միեւնոյն ձեւով չինուած են։ Ուրիշ քանի մը զրահաւորներ ալ նոյն խորհրդով տեղափոխուելու վրայ են, որուն արդիւնքն այս պիտի ըլլայ որ Միջերկրականի մէջ պիտի ունենանք 12 խոչոր զրահաւոր, միայն երկու տեսակ ձեւով չինուած, բաժնուած երեք նաւարաժնի, իւրաքանչիւրը չորս մեծ զրահաւորէ, մէն մի նաւարաժնի գլուխն ունենալով ծովակալ մը։ Ո՛չ մէկ Տէրութիւն ցարդ կարող եղած է այնպիսի նաւատորմ մը պատրաստել, ամէնէն նոր և ամէնէն խոչոր 12 զրահաւորէ կազմուած, որք նաւային ճարտարապետութեան երկու տարբեր ոճ միայն կ'ներկայացնեն։ Մեր Թորփիլանաւերուն ալ մէկ նոր բաչխումը տեղի կ'ունենայ, ամէնէն նորերն համախմբուելով ի Ճիպրալթար, և մնացածը կցուելով Մալդայի կայանին։ Անգլ. կղզիներուն չուրջը, մեր սովորական ժամանակներու մէջ ունինք «Ցածու նաւերու Նաւարաժինը, Մանչի Նաւատորմն և Ներքին Նաւատորմը»։ Առաջինը կազմուած է 23 հնդոյց ունեցող վեց զրահակիր յածանաւէ, որք չինութեան երկու ոճ կ'ներկայացնեն։ Մանչի Նաւատորմն ունի ութ խոչոր զրահաւոր նորագոյն ձեւով։ Երբ Ներքին Նաւատորմն ալ իր վերջնական ձեւն առնէ, կ'հետեւի թէ ծովի վրայ կազմ և պատրաստ պիտի ունենանք 28 հատ Ա. կարգի զրահաւոր, այն հինգ մեծ զրահաւորներէ զատ զոր ունինք Չինու ջուրերուն մէջ, (ուր Ռուսիա ունի հինգ և Ճապոն վեց մեծ զրահաւոր,) և ասոնցմէ զատ պիտի ունենանք 15 մեծ զրահակիր յածանաւ, հրամայուած կողմը սուրալու պատրաստ։ Հետեւապէս, մեք, Անգլիացիքս, պատճառ չունինք հոգ ընելու ներկայ Պատերազմին առաջիկայ պատահականութիւններուն համար։»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Կ'յիչուի թէ Արեւելեան Ափրիկէի գերման գաղութին նախկին զինուորական պաշտօնակալ մը, Բրոսբեր ֆոն Արէնպէրկ իչխանը, չորս տարի առաջ մահուան դատապարտուած էր ի Պերլին, բնիկ Ափրիկեցի մը սպաննած ըլլալուն համար, որուն կինն իւրայնել կ'ուզէր, վայրագ անգթութեան զանազան արարքներէ զատ։ Կայսրը, ի նկատ առնելով իչխանին անձնական և ընտանեկան հանգամանքները, այս վճիռը փոխած էր ցկեանս բանտարկութեան, և ժամանակիր աչխատութիւնն ալ ներուած էր անոր։ Այս օրերս իր բնանկար բժշկական տեղեկագիրը և ծանօթներու և պաչտօնակիցներու վկայութիւններ բերելով դատարանին, փորձեցին հաստատել թէ իչխանն այն ոճիրը գործած պահուն ջղային—մտային տկարութեան մը ենթակայ էր, որով պէտք չէր որ պատասխանատու համարուէր իր ըրածներուն համար։ Նախ և առաջ, ապացուցուեցաւ թէ ի մանկութեան արդէն անգութ բնաւորութիւն մ'ունէր։ Իչխանին հօր սեղանապետը վկայեց թէ իչխանն ի մանկութեան հաճոյք կ'զգար ողջ ձուկերուն աչքը փորելով հանելով իր գաւազանին ծայրովը։ Թակարդ կ'լարէր, կատուներ կ'բռնէր, անոնց տուտը կ'կտրտէր, յետոյ չուներն անոնց վրայ կ'արձակէր։ Նապաստակ մը կախեց երկու օր իր ետեւի ոտքերուն վրայ, յետոյ բերանը կապեց, և չուներն անոր վրայ արձակեց։ Իր մայրն անգամ մը իրեն նուիրեց պզտիկ գառնուկ փոքրիկ սիրուն չնիկ մը։ Իչխանը վայրագ բարակ մը (որսի չուն) արձակեց անոր վրայ, և մինչ չնիկը կ'առնէր, ինք ալ անոր պոչը կտրեց։ Սովոր էր ծեծելու իր վարժապետները, որք չուտով կ'հրաժարէին կը փախէին այս անտանելի աչակերտին ձեռքէն։ Մանկական անգթութիւնն ու կոչտութիւնը չափահասութեան մէջ վայրագութեան կ'առաջնորդեն ընդհանրապէս։ Տքդ. Շիլուտէր, որ իչխանին ընկերակցած էր յԱփրիկէ, վկայեց թէ չոգենաւին մէջ զանազան տարօրինակութիւններ ըրած էր, օրինակի համար բորիկ պտըտած էր։ Հիւսիսային ծովի մէջ չոգենաւը տեղ մը կեցած պահուն, թեթեւ փոթորկի մը ատեն, իչխանը լոկ չապիկով, և մէջքէն ազատաբարի գօտի անցուցած, վերնայարկը վազեց, և Ա. կարգի խցիկներուն մէջէն անցաւ պոռալով թէ նաւը կ'ընկղմի։ Ափրիկէի մէջ, երբ ուղտերն հլու չէին ուզեր, իչխանն անոնց պոչէն տակ կրակ կ'վառէր դիւրավառ նիւթերով։ Ուրիշ բժիչկներ ալ վկայեցին թէ իչխանը ջղագար և անպատասխանատու էր ծայրայեղ արբեցութեան, խաղամոլութեան, ծխամոլութեան, իգամոլութեան, և այլ ֆիզիքական մոլութեանց բերմամբ։ Ուստի դատարանն արձակեց զինք բանտարկութեան պատիժէն, և որոչեց որ դարմանատուն մը փոխադրուի, և կ'կարծուի թէ պահ մը հոն վար դրուելէն ետքը, բոլորովին ազատ պիտի թողուի, բայց այլ եւս ո՛ և է պաչտօն պիտի չվարէ։ Պերլինի լրագիրք ոմանք դիտել տուին թէ իչխանին ընկերային աստիճանն և ազնուական գունդի մը մէջ սպայութեան նախկին պաչտօնն ազդած էին դատարանին վրայ, ապա թէ ո՛չ իր պատիժը պիտի չթեթեւնար։

ՊԵԼԺԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՒՆ ժառանգութեան դատին առթիւ, զոր յիչեցինք երէկ, Պրուսէլի լրագիրք վերստին հրատարակեցին Թագուհւոյն կտակը, 1901 Դեկտ. 31ին յօրինուած ի Սբա, որուն աւասիկ թարգմանութիւնը.

«Այս է իմ կտակս։ Ցանուն Հօր, և Որդւոյ, և Հոգւոյն Սրբոյ։ Ամէն։ Օրհնեալ ըլլայ և առ յաւէտ փառաւորուի և կատարուի Աստուծոյ կամքը, որ միշտ արդար է, և միշտ գթառատ։ Իմ անմահ հոգիս կ'յանձնեմ Ամենակարողին Աստուծոյ ձեռքը։ Կ'աղաչեմ իրեն որ ների ինծ, ինչպէս ես կ'ներեմ ամէն անոնց որք կամաւ կամ ակամայ վիչտ պատճառած են ինծ։ Ցօդ. Ա.—Հաւատարիմ բարեկամէս Պարոն Օկիւստ Կօֆինէէ (Ա. կարգի դիւանագէտ և քարտուղար Նոյին Վեհափառութեանց) և կոմս Լօժէէն տը Հէմրիքուռ տը Կրիւնէ կ'խնդրեմ կտակակատարներս ըլլալ։ Այս Տեարք առ իս իրենց անձնուիրութեան վերջին ապացոյցը տուած պիտի ըլլան իմ վերջին կամքիս կատարմանն հոգ տանելով։ Բ. Ցօդ.—Կը բաղձամ հանգչիլ ընտանեկան դամբարանին մէջ, սիրեցեալ որդւոյս քով, որուն մահը քայքայեց իմ կեանքս։ Կ'բաղձամ թաղուիլ նոյն վիճակին մէջ ուր կ'մեռնիմ, առանց զմռսուելու և յարդարուելու, և առանց ի ցոյց դրուելու Արքունեաց կամ եկեղեցւոյ մէջ։ Ցօդ. Գ.—Իմ փոքրիկ անձնական ստացուածքս կազմուած է իմ հօրս դրամական նուէրներով, և իմ մօրս և մեծ մօրս ժառանգութեամբ։ Այս ստացուածքս, ըստ պելճ. օրէնքին, չորս մասի բաժնուելով, երեք մասը պէտք է տրուի մէջ մէկ բաժին իմ երեք աղջիկներուս, և չորրորդ մասը պէտք է մնայ իմ տրամադրութեանս ներքև։ Իմ ամուսնական պայմանագրիս համեմատ, պէտք էր որ իրաւունքն ունենայի տրամադրելու նաև իմ բերած օժիտս 200,000 աւստրեան ֆիօրինի։ Այս դրամին ո՛չ տոկոսէն ո՛չ մայր գումարէն սանդիմ մը չեմ գործածած։ Կ'յայտարարեմ նաև թէ այն գումարին հետքը գտնելու համար ըրած բոլոր քննութիւնքս ի դերև ելած են։»

Ինչպէս յայտնի է, դատը ծագում առած է կտակին այս վերջին դրամական յայտարարութիւններէն։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՑՈՒՒՐՆԻՔ

ԲԱՐԻԶ, Մարտ 9.—Թօքիոյէ հասած վերջին լուրերու նայելով, ճապոնական նաւարաժինը, զօրք փոխադրող 30 նաւերու հետ, հաւանաբար այսօր (երէկ), նոր յարձակում մը պիտի ընէ Վլատիվոստոքի դէմ, և պիտի փորձէ զօրք ցամաք հանել։

—Թօքիոյէ կ'հեռագրեն թէ կիրակի օրուան փորձէն վերջ, Ճապոնցիք այն համոզումն ունին թէ Վլատիվոստոք չի կրնար դիմադրել իրենց յարձակման, մանաւանդ եթէ ռուսական տորմիղն հոն չի գտնուիր։

—Պատերազմական և գաղթային նախարարները վարկի յաւելումներ պահանջեցին 1905ի ելմտացոյցին մէջ, բայց ի վերջոյ ետ կեցան իրենց պահանջումէն, ելմտական նախարարութեան բողոքներուն վրայ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Դասթէմունիի Վերաքննիչ Ատենի պատժական ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Պոլսոյ Վերաքննիչ Ատենի անդամներէն Հիլմի պէյ, որուն յաջորդեց Բերայի Նախագահ Ատենի անդամ Սամիհ պէյ։ Սկիւտարի Նախագահ Ատենի անդամ՝ Դասթէմունիի Վերաքննիչ ատենի պատժական ճիւղին նախագահ Թալէաթ պէյ, Բերայի Նախագահ Ատենի անդամ՝ Պոլսոյ Վերաքննիչ Ատենի ընդհ. դատախազութեան Ա. օգնական Ալի Հայտար պէյ, որուն յաջորդեց Գոնիայի Վերաքննիչ Ատենի հրաժարեալ ընդհ. դատախազ Սամիհ պէյ։ Սկիւտարի Նախագահ Ատենի ընդհ. դատախազի օգնական՝ Պոլսոյ առեւտրական Վերաքննիչ Ատենի քարտուղարներէն Պէքիր Սըտգը էֆէնտի, Բէրլէքէի Գայմագամի օգնական անուանուեցաւ Եանեայի քաղաքային Իստամբէ վարժարանին չրջանաւարտներէն Անաստաս օղլու Բիրիսքօ էֆ.։

—Բ. Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Գոնիայի ռուս հիւպատոս Մ. Սօխօթինի։ Դ. Օսմանիէ՝ Մանաստըրի ռուս հիւպատոս Մ. Քալի։ Դ. Օսմանիէ՝ Պրուսայի ռուսական գեր—հիւպատոսութեան թարգման Մ. Էլմաստնի։ Դ. Մէճիտիէ՝ Պիթլիզի Տէֆթէրտար Թահսին էֆ.ի, Էտիրնէի ռուսական գեր—հիւպատոս Մ. Եաքօվլեֆի, Սամսոնի գեր—հիւպատոս Մ. Սէգրոյէվի, Պոլսոյ ռուսական վարժարանի Տնօրէն Մ. Ճաքէլլիի, Դամասկոսի հիւպատոսարանին թարգման Մ. Սապէայի և Էրզրումի հիւպատոսարանին թարգման Մ. Ավերիանովի։

Բ. Շէֆգաթ տրուեցաւ ռուսական դեսպանատան աւագ պաչտօնատարներէն ոմանց տիկիններուն և աղջիկներուն։

—Սանիյէի աստիճան տրուեցաւ հանածոներու մաքսատան Տնօրէն Մէհմէտ պէյի։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.—Գոնիայէ Մարտ 6 (Ն.Տ.) թուով կ'գրեն թէ Պաղտատի երկաթուղիին առաջին հատուածին չինութիւնն արագապար կ'յառաջանայ։ 1903 Սեպտ. 1/14էն մինչև Փետր.ի վերջը, հողային յարդարումներն աւարտած են մինչև Գարամանէ անդին, այն է 120 քիլոմէտր երկայնութեան մը վրայ։ Խճաքարերու զետեղումն աւարտելու վրայ է։ Երկաթեայ կամուրջներէն զատ, բոլոր միւս արձանագրական չինութիւնք աւարտած են։ Այն մասին վրայ, ուր կամուրջներու չինութիւնն աւարտած է, երկաթեայ ձողերը զետեղուած են 25 քիլոմէտր երկայնութեան մը վրայ։ Շինուածանիւթերու կառախումբերն արդէն կ'երթեւեկեն անոր վրայ։ Շինութեանց ընթացքէն դատելով, 120 քիլոմէտրի հատուածը բոլորովին պիտի աւարտի Մնս.ի մէջ, բոլոր կայարաններու չինութիւնն ալ մէկտեղ։ Ճարտարապետ Մ. Վալօսի ստանձնած է Պաղտատի գծին բոլոր կայարաններուն չինութիւնը, Ընկերութեան հսկողութեան ներքև։ Երկաթեայ մեծ կամուրջներն որք Գերմանիա յանձնարարուած են, Մարտի վերջը պիտի հասնին։ Երկաթ ձողերն ու պահանգները (Բրավէրս) Բրիւքի գործարանին մէջ ձուլուած են։ Ընկերութեան ճարտարագէտները ժամանակէ մ'ի վեր կ'զբաղին 120րդ քիլոմէտրին և 100րդ քիլոմէտրին միջև գտնուած հատուածին նախնական աչխատութիւններով։ Կ'նախատեսուի թէ Գօնիա—Էրէյլիի ամբողջ հատուածը (200 քիլոմէտր) մինչև Սեպտ.ի վերջը պիտի աւարտի և կառախումբերու երթեւեկութիւնը պիտի սկսի։ Երբ այս գիծ աւարտի, երկրին բոլոր բերքերը, որք ցարդ ուղտերով Մերսին, Ատալիա կամ Սէլէֆքէ կ'ղրկուէին, Հայդար—Փաչայի ճամբան պիտի բռնեն։ Նոյնպէս բոլոր չրջակայ գաւառները, Նիղտէ, Աք—Սէրայ, Գարաման, Փըրչէնիր, Կեսարիա, իրենց արտադրութիւնները պիտի ղրկեն Գօնիա—Էրէյլիի գծին կայարանները, ինչպէս ծանուցինք, նոյն գաւառներն երկաթուղւոյ գծին հետ միացնող ճամբաներուն ծրագիրներն ալ արդէն յօրինուած են, և չինութիւնք ի մօտոյ սկսելով՝ պիտի աւարտին մինչև որ երկաթուղին սկսի բանիլ։

ԿՏԱԿԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐԸ.—Երեք յոյն փաստաբաններէ և Պատրիարքարանի երկու քարտուղարներէն կազմուած յանձնաժողով մը պաչտօն ստացած էր յիչատակագիր մը պատրաստել ա'յն օրինական միջոցներուն վրայ որոց համաձայն Յունաց Պատրիարքարանը դատ պիտի բանար Առևտրական դատարանի վճիռը բեկանել տալու համար, տիկին Էօֆրօզինի Փօթիատիսի կտակին գործին մէջ, վճիռ որուն գործադրութիւնն յետաձգուած էր, ինչպէս արդէն ծանուցինք։ Յանձնաժողովին յիչատակագիրն երէկ մատուցուեցաւ Սրբազանին ու Խառն Ժողովին։ Այս յիչատակագրին պարունակութեան համաձայն, Պատրիարքարանն երէկ Թէզքէրէ մը մատոյց Իրաւական և Կրօնական գործոց նախարարութեան։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ.—Պոլսոյ փաստաբանական մարմնոյն յոյն անդամները նախընթաց իրիկուն գումարում մը ունեցան և որոշեցին խնդրագիր մը մատուցանել Տ. Եօաքիմ Գ.ի, խնդրելու համար որ փաստաբաններուն լայն բաժին մը տրուի ազգային Խառն Ժողովոյ ընտրելեաց ցանկին մէջ, որպէս զի ապագայ Խառն Ժողովը կարենայ օրէնսգէտ անդամներ ունենալ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԱԹԵԼԵՐ.—Ըստ որում Դ. Զօրաբանակի զանազան կեդրոններուն միջև հաղորդակցութիւնք դժուարացած են հեռագրաթելերէն իրենց հեռաւորութեան պատճառաւ, որք միւս կողմէ չեն կրնար միմիայն զինուորական հաղորդակցութեանց յատկացուիլ, Կայսերական Իրատէ մը կ'հրամայէ այդ կեդրոններն իրարու հետ հաղորդակցութեան դնել մասնաւոր հեռագրաթելերով, զորս պիտի չինեն զինուոր հեռագրողներու գումարտակները։ Նոյնը պիտի ըլլայ նաև Բ. Զօրաբանակի չրջանակին մէջ։

ԳԵՐՄԱՆ ընդհ. հիւպատոս Մ. Շդէմրիխ առեւտրական դաչնագիրներու նորոգման առթիւ Պէրլին կանչուած ըլլալով, առժամապէս իրեն յաջորդեց Մ. Շդայֆէնդսոն, իբրև ընդհ. հիւպատոս։

ՌՈՒՍ ՎԻՐԱՒՈՐ ԶՕՐԱՑ Ի ՆՊԱՍՏ.—Ռուս դեսպան Մ. Զինովեվի բարձր հովանաւորութեան ներքև, հանգանակութիւն մը բացուեցաւ Պոլսոյ մէջ, ի նպաստ ռուսական ցամաքային և ծովային զօրաբանակներուն վիրաւորեալ զինուորներուն ինչպէս նաև անոնց այրիներուն և որբերուն։ Այս նպատակաւ, ռուս ընդհ. հիւպատոս Մ. Բանաֆիտինի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուած է, որ այսօր իր առաջին նիստը պիտի ընէ դեսպանատան մէջ։

ՀԱՑԻՆ ԿՇԻՌԸ.—«Լէվանդ Հէրալտ»էն ետքը, Մօնիթէօր ևս իր երեկի թուով կ'գանգատի հացագործներուն դէմ, որք ժամանակէ մ'ի վեր աւելորդ կերպով կը պակսեցնեն հացին կանոնական կչիռը։ Ի-

բաւ է որ իր արտաքին երեւոյթին նայելով, հացն իր սովորական ծաւալն ունի միշտ, բայց գնուելէն վերջը միայն կ'նաւկցուի թէ կշիռը պակաս է։ Կ'երեւի թէ հացագործները՝ մեր փուռերուն մէջ շինուած հացը, ոչ տեսակի, անարատութեան եւ մնդական յատկութեան կողմէ բոլորովին կասկածելի ալիւրներով կ'պատրաստուի, այնպիսի ճարպիկութեամբ մը կ'ուռեցնեն որ սպառողը կ'խաբուի։ Կը կարծենք թէ, կ'յարէ Մոնիթէօռ, Քաղաքապետութեան պարտքն է վերջ տալ այս խաբէութեան որ մեծ վնաս կ'պատճառէ հանրութեան։

ՀԱՑԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ. — Ինչպէս ծանուցինք, Քաղաքապետութիւնն որոշած է Եւրոպայէ թրիչ մեքենայ մը բերել տալ, Պոլսոյ փուռերէն մէկուն մէջ փորձելու համար, եւ եթէ փորձն յաջողութեամբ պսակուի, նոյն մեքենաներուն գործածութիւնն ընդհանրացնել բոլոր փուռերուն մէջ։ Լէվանդ Հերալտ, գոհունակութեամբ յիշատակելով Քաղաքապետութեան այս որոշումը, կ'ըսէ թէ Եւրոպական բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ ընդհանրացած է խմորը մեքենայով շաղելու դրութիւնը, որուն շնորհիւ աւելի առողջապահիկ, մաքուր եւ մնդարար հաց մը կ'մատակարարուի հասարակութեան։ Ժողովուրդին մեծ ծառայութիւն մը մատուցանել է՝ արդէն հացին տեղ, որ արտաքին գրաւիչ տեսք մը չունենալէ զատ յաճախ գրեթէ սեւ, խմոր եւ անմարսելի է, սպիտակ եւ լաւագոյն ալիւրով պատրաստուած եւ լաւ թրծուած առողջապահիկ եւ դիւրամարս հաց մը մատակարարել; Հետեւապէս Քաղաքապետութեան որոշումն ընդհանուր հաւանութիւն միայն կրնայ գտնել։ Բայց որովհետեւ ըստ բաւականի կ'ճանչնանք մեր հացագործները, որք իրենց չահը միայն կ'մտածեն եւ վերջին ծայր աւանդամոլ են, քանի որ հին դրութիւններն աւելի թշնամի են խարդախութեան քան նորերը, չատ հաւանական չի թուիր որ հացագործներն այնքան չուտ փոխեն հացի պատրաստութեան իրենց հինցած եղանակը։ Այն օրն որ հացը մեքենայով պատրաստուի, աւելի դիւրին պիտի ըլլայ հսկել անոր շինութեան վրայ, եւ ըստ օրուան գինին ալ պիտի իջնէ, այլ եւ բաւական լաւանալ պիտի չինայ խարդախութեան։ Հացագործներուն յամառութիւնը միանգամ ընդ միշտ բեկանելու համար, կ'յարէ Լ. Հերալտ, պէտք է խօսեցնել մրցում կոչուած տնտեսական պայքարին մեծ ոյժը, որուն արդիւնքը չուտով պիտի տեսնուի։ Անոր համար երկու բան պէտք է. Քաղաքապետութիւնը պէտք է որ մեծ հացարան մը բանայ, որ իր արտադրութեանց վաճառման համար բազմաթիւ մթերանոցներ ունենայ, եւ կա՛մ գլխաւոր թաղերու փուռերը ձեռք անցընել, այսինքն այդ փուռերու տէրերուն հետ պարզ համաձայնութիւն մը գոյացնել, պայմանաժամով թրիչ մեքենաներ ծախելու եւ չահագործելու համար։ Այն օրն որ գնորդը տեսնէ թէ լաւագոյն եւ աժան հաց մը կ'մատակարարուի իրեն, վայրկեան մ'իսկ պիտի չվարանի իր պէտքն հոգալու հո՛ն ուր իր չահը պիտի գտնէ, այն ատեն բոլոր հացագործներն ալ պիտի պարտաւորուին մեքենական դրութիւնն ընդունելու։ Բայց մի՛ կարծէք թէ հացագործներու արհեստակցութիւնը զինաթափ պիտի ըլլայ։ Տակաւին մոռցուած չէ թէ 33 մէճիտ տուգանքի դատապարտեց այն փռապանը, որ արհեստակցութեան որոշած պաշտօնական գինէն 10 փր. պակաս հաց ծախած էր, թէեւ իշխանութիւնք բեկանեցին այդ կարծեցեալ վճիռը։ Երբ տեղական ալիւր գործածելու որոշումն սկսաւ գործադրուիլ, փուռերը թխորակ հաց մը հանեցին որ քիչ քիչ չոքոլայի գոյն մը առաւ, ծանր եւ անմարսելի խմորով մը։ Եթէ ստիպուին մեքենական դրութիւնն ընդունիլ, այն ատեն ալ իրենց խարդախութիւնը պիտի դարձնեն ալիւրին տեսակին վրայ։ Տեղական ցորենները խարդախելու խնդիրը, որ այս պահուս կ'զբաղեցնէ երկրագործական նախարարութիւնը, տեղական ալիւրներու վաճառականութեան վնասող ճշմարիտ պատճառներէն մին է, վասն զի անխիղճ վաճառականք ոմանք օտար նիւթեր կ'խառնեն ցորենին հետ, որով տեղական ալիւրներն ալ խառնուրդ կ'ըլլան։ Այս խարդախութեան առաջքն առնելու գլխաւոր միջոցն է ջաղացքներու մէջ հսկողութիւն ի գործ դնել եւ մաքսատանց մէջ գրաւել խարդախեալ ալիւրները։

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՔ. — Ցունաց Պատրիարքարանը կ'զբաղի մեղմացնել եկեղեցական կանոններու խստութիւնները, երկրորդ կարգի ազգականներու միջեւ ամուսնութեանց նկատմամբ։ Արդարեւ, այս մասին եկեղեցական Օրէնսդրութեան տրամադրութիւնք արգելք մը կ'կազմեն, զոր Արեւելեան Օրթոտոքս մեծ Եկեղեցին կ'ուզէ բառնալ կարելւութեան սահմանին մէջ։ Կ'խորհուի թէ օրէնքին այս բարեփոխումը կարեւոր հարկ մը դարձած է, քանի որ այլ եւս գոյութիւն չունին այն բազմաթիւ պատճառներն որք այդ սահմանափակումները թելադրած էին։ Արդէն օրթոտոքս ինքնագլուխ եկեղեցիներէն ոմանք ջնջած են արգելիչ տրամադրութիւններէն մէկ քանին, վերջ տալու համար անոնց բազմադիմի անպատեհութեանց։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ. — Երէկ գիշեր, ժամ 1½ին միջոցները, Սկիւտար, Սէլիմ—Աղա—Տէրէսի, Ռէֆիքի դէտերը դարանակալ կ'սպասէին, երբ հաչակաւոր մաքսանենգ Պալճը—օղլու Ալի եւ իր ընկերը, երկու ձիերու վրայ ծխախոտ բեռցուցած, նոյն կողմէն կ'անցնին։ Դէտերը կ'փորձեն ձերբակալել զանոնք, սակայն մաքսանենգները բիւզլիէ ի ձեռին դիմադրելով, 5—6 անգամ կրակ կ'ընեն անոնց վրայ եւ կ'յաջողին իրենց ձիերուն վրայ հեծնել եւ փախչիլ։

—Սկիւտարի ծովեզերքներուն վրայ գործուած մաքսանենգութիւնն արգիլելու համար, Կայսերական Իրատէ մը կը հրամայէ ութ խոշոր չոգենաւակներ յատկացնել ծովեզերքին հսկողութեան, եւ մաքսային հսկող պաշտօնէից թիւն ալ աւելցնել։

ՄԱՀՄՈՒՏԻԷ Զարթ չոգենաւն երէկ իրիկուն ժամ 12ին Ոսկեղջիւրէն դուրս ելնելով՝ Ճենովա ուղեւորեցաւ, տանելով Անատոլու նաւարանին մէջ ձեւափոխուած Մէսուտիյէ զրահաւորին հրամատարը, սպաներն ու 240 նաւաստիները։

ՆԱՑԻՊՆԵՐՈՒ կարօտութիւնը թեթեւցնելու համար, անպաշտօն թղթակի Սնտուկ մը հաստատուած էր, որուն Վեհ. Կայսրը շնորհած էր 1000 ոսկի։ Շէյխ—իւլ—Իսլամութիւնն այս մասին կանոնագիր մը պատրաստելով, Բարձր. Մեծ—Եպարքութեան մատոյց։

ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ. — Լեւանդ Հերալտ եւ Սապահ Քաղաքապետութեան ուշադրութիւնը կ'հրաւիրեն շրջուն վաճառորդներու ապերասան ու անսանձ լեզուին վրայ, որք իրենց չափը կ'մոռնան, երբ գնորդ մը պահանջուած գինէն պակաս գին առաջարկէ։ Միայն ասոնց ատոտ լեզուին դէմ չէ ընդհանուր գանգատը, այլ նաեւ սա իրողութեան համար թէ շրջուն վաճառորդները կ'խաբեն յաճախորդները, պակաս կչռելով։ Ասոնց գործածած կշիռներն ալ, տրամներն ալ պակաս են, որոց վրայ չկայ նշան մը, թիւ մը հաստատող թէ ինչ է իրենց ծանրութիւնը։

ՍԻՐՔԵՃԻԻ ծանօթ ոճրին առթիւ ամբաստանեալ գող—աւազակներուն երկրորդ դատավարութիւնն երէկ տեղի ունեցաւ։ Ներկայ էր նաեւ հելլէնական հիւպատոսարանի թարգմանը։ Դատավարութիւնն երէկ եւս չվերջացաւ եւ չարունակութիւնը թողուեցաւ ուրիշ օրուան։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դեսպանատան Հարրը պահականաւն երէկ Մալթա գնաց։ Անոր տեղ պիտի գայ Հիւսար պահականաւը։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ նախարարութիւնը, Բարձրագոյն հրամանաւ, 5000 ոսկիի ցորեն պիտի գնէ, Ռումէլիի կարօտ երկրագործներուն բաշխելու համար։

ՍՈՖԻԱՅԷ կ'ծանուցուի թէ Օսմ. Քոմիսէր Ալի Ֆերուխ պէյի առողջական վիճակն սկսած է բարւոքիլ։

ՊԷՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ զերծ Ասիրէգներն արտավայրի տուրքէ ալ զերծ պիտի ըլլան։

ՍՊԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Բ. Դռնէն արտօնութիւն խնդրած է կայս. կոաւի գործարանին 1320 տարւոյ պէտք ունեցած բամպակն Այտընէ եւ օսմ. ուրիշ նահանգներէն գնելու։

ԿԱՐԻՆԷ կ'գրեն մեզ Փետրուար 17 թուով. — «Ռուսեհարուն պատերազմին առթիւ, քաղաքիս ռուս հիւպատոս Մ. Սկրիապինի հրաւէրովը, Ցոյներն ու միւս հպատակները, ամսոյս 24ին Շբ. երեկոյ եւ Կիրակի առաւօտ Օրթոտոքս եկեղեցին հաւաքուելով հոգւոց կատարեցին ռուս զինուց յաջողութեան համար։»

Քրոնիկ Հայ. Եկեղեցւոյ

Խառն Ժողովն երէկ առաւօտ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր եւ ատենապետութեամբ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեանի։ Ներկայ էին Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան, Տ. Վահրամ Արք. Մանկունի, Տ. Գրիգորիս Արք. Ցովհաննէսեան, Տ. Կարապետ քհնյ. Սէֆեան, Տ. Կարապետ քհնյ. Սանտալճեան, Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան, Մկրտիչ Ասասեան, Միհրան Սէֆեան, Տիգրան Տէր Ներսէսեան էֆէնտիները։

Ժողովը կարդաց Կարինէ եւ Մուշէ եկած վիճակային գործոց վերաբերեալ գրութիւնները, խորհրդակցութիւններ կատարեց եւ անօրինութիւններ ըրաւ։ Ի մէջ այլոց ուշադրութեան առաւ Տրապզոնէն հասած վերջին գրութիւններն եւ այս մասին Եղնիկ Վրդ.ի կողմէ տրուած բացատրութիւնները եւ համոզում գոյացուց թէ պարագայից բերմամբ անոր պաշտօնավարութիւնն ի Տրապզոն չպիտի կրնայ արդիւնաւոր ըլլալ, հետեւաբար հարկ չսեպելով այլ եւս կատարել նախապէս որոշուած քննութիւնը, որոշեց Պատր. փոխանորդ մը կարգել, վիճակային գործերը վարելու համար եւ ընտրութիւնը վերապահեց յառաջիկայ նստին։

—Ս. Պատրիարքը Կրօն. Ժողովոյ վերջին նստին ներկայացուց այն նամակը, զոր Ժողովոյ անցեալ նստին մէջ տրուած որոշման համեմատ գրած էր Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին, ի պատասխանի Ն. Ամենապատուութեան այն հեռագրին որ կ'վերաբերէր ձեռագիր Աւետարանի մը Երուսաղէմէ Կիլիկիա տարուելուն։ Այդ պատասխանագրին մէջ յիշուած է թէ լրագրական յայտարարութիւնք զինքը վրդովելու հանգամանք պէտք չէ ունենան եւ թէ այդ Աւետարանին վերաբերեալ տեղեկութիւնները միայն Երուսաղէմէ կրնան ստացուիլ, քանի որ Կեդր. Կրօն. Ժողովն ո եւ է գիտողութիւն կամ տեղեկութիւն չունի իր սեղանին վրայ։

—Խառն Ժողովոյ երէկուան նստին մէջ, ինչպէս գրեցինք արդէն, Երուսաղէմ ղրկուելիք պատուիրակի մասին խորհրդակցութիւններ եղան եւ պաշտօն յանձնուեցաւ Ս. Պատրիարքին որ ներկայացուած ընտրելիներէն միոյն յանձնառութիւնն առնէ եւ Ժողովոյ տրամադրութիւններն հաղորդէ, ըստ այնմ կատարելու համար ուղեւորութեան ձեւակերպութիւնները։ Այս կարգադրութեան պէտք տեսնուած է, որովհետեւ պատուիրակը պիտի հարկադրուի մէկ ամսոյ չափ մնալ Երուսաղէմի մէջ իր պաշտօնը լրացնելու համար։ Խառն Ժողովոյ երէկի խորհրդակցութեան արդիւնքն այսօր հաղորդուեցաւ Երուսաղէմի Տ. Ցարութիւն Ս. Պատրիարքին։

—Ցակոբ էֆ. Գորեան, որ Դուզկոնճուք—Իճատիյէի Թաղ. Խորհրդոյ անդամ ընտրուած եւ հրաժարած էր, այս անգամ գիր մ'ուղղելով ի պատասխանի Ս. Պատրիարք Հօր մէկ յորդորականին, որով կը յանձնարարէր ընդունիլ իր պաշտօնը, կը խնդրէ վերջնական համարել իր հրաժարականը։

—Մշոյ զինուորական հրամատար Սալիհ փաշա Ֆերիգութեան աստիճանի բարձրացած ըլլալով՝ Պատր. Փոխանորդ Տ. Գնէլ Ծ. Վրդ. Քաղաք. Ժողովոյ անդամ Ն. էֆ. Քէչիչեանի հետ այցելեր է իրեն եւ սիրալիր ընդունելութիւն գտեր է։

—Կարինէ կ'գրեն մեզ Փետր. 17 թւով.—«Իբր հինգ տարի առաջ քաղաքիս բարեպաշտ եւ բարեկեցիկ ազգայիններէն Ստեփան աղա Ջաղացպանեան իր ջերմեռանդ զգացումներէն թելադրեալ, Տէրէ Մահլէ թաղին ունեցած սեփական ջրաղացը, որ 6—700 ոսկի կ'արժէ, քաղաքիս Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ կտակած էր, սակայն իր մէկ փեսային ստիպմամբը պարտաւորեցաւ կտակագիրն ետ առնուլ, փոխարէն ազգ. Սնտուկին վճարելով 10 օսմ. ոսկի իբր տուգանք։ Եկեղեցիին մէջ պատմած էինք իրողութիւնը։ Սակայն այս օրերս մարդը՝ որ երկարժամանակեայ հիւանդութենէ մը նոր ապաքինած էր, ստիպման մը ներքեւ կտակագիրն ետ առնելուն չափազանց խղճահարեալ, նոր խնդրագրով մը դիմեց Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ.ի, աղաչելով որ հաճի նոյն ջաղացքին կտակագիրն ընդունելով օրինական գործողութիւնները կատարել, կանխաւ տուած 10 ոսկին ալ Սնտուկին կ'թողու, խնդրելով որ ատոր փոխարէն Ս. անմահ Պատարագի ատեն իր հոգւոյն փրկութեան համար յաւուրս «Տէր Ողորմեա» մ'ըսեն։ Ասոր վրայ փեսան եւս առաւել խիղճը նեղը ձգած է, որ վախէն ազգականի մը տունը քաշուած է այժմ։

«—Քաղաքիս Ս. Կարմիր Վանուց Որբանոցի Հոգաբարձութեան յոռի մատակարարութեան երեսէն Որբանոցը կարեւոր բաց մ'ունենալուն, Հոգաբարձութիւնն այս օրերս 9 որբ եւ ճամբու դրաւ, որով որբերուն թիւն իջաւ 41ի։ Արդէն Որբանոցն իր հիմնարկութենէն մինչեւ ցարդ օգտակար հանդիսացած չէ, միայն Հոգաբարձութեան անդամներէն «մէկ—երկուք»ին ծակ քսակը լեցուցած է։ Որբանոցը յաջողած է մինչեւ ցարդ ջրկիր եւ ծառայ հասցնել։ Զարմանալի է Հոգաբարձութեան մէկ—երկու անդամներու հրաշալի հաշուակալութիւնը, որ Վանքը 60 ոսկւոյ չափ պարտական ըրած են Որբանոցին, թէեւ չենք գիտեր թէ Վանքն ինչո՞ւ պարտական կ'ըլլայ Որբանոցին, երբ չատ մը պարագաներու մէջ օգնած է Որբանոցին. Կրցողը թող մէկէն դուրս ելլայ?։ Ամերիկեան Որբանոցն ալ չատ մը երկսեռ որբեր դուրս բրած է։

«—Այս տարի օդերը մէկ քանի պարբերական ցուրտերէն ետք չափազանց մեղմացած են. այնպէս որ սահելէն ճանապարհները դժուարանցանելի եղած են. թէեւ բաղդատմամբ նախորդ տարիներու այնքան ձիւնած չէ։ Մեծ պահոց առթիւ Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Կիրակի երեկոները Ս. Եկեղեցւոյ մէջ քարոզականութիւն կը քարոզէ։

«—Կ'կարծենք թէ մեր քարոզիչ Ս. Հարց բերանին ականջներէ չատ հեռու չէ։ Արդեօք կարելի չէ՞ որ քարոզուած բարոյականն ամէնքն ալ լսելով, հաճէին աշխարհիկ խրախճանութիւններէ եւ Մ—ի սեղանէն ըստ կարելւոյն զգոյչ մնալ, զէթ յօգուտ իրենց եւ յօրինակ այլոց։

«—Քաղաքապետական Խորհրդոյ անդամներու ընտրութիւնը կատարուելով, ազգայիններէն ընտրուեցաւ Տիար Բարսեղ Տ. Ազարեան։»

ՍՏԱՑԱՆՔ Հայ. Ս. Եկեղեցւոյ Շարականներու Բ. Հատորը, որ կ'պարունակէ Մեծ—Պահոց, Աւագ Շաբթուան, Արեւագալի, Համբարձման շարականները։ Աշխատասիրի վերածեց Ներսանդ էֆ. Տէր Անդրէասեան։ Գին իւրաքանչիւր հատորի 5 դահեկան։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 9.—Թօքիոյէ կ'հեռագրուի Տէյլի Թէլէկրաֆի թէ Վլատիվոստոքի ռուսական նաւատորմը, որ ծովուն բացերը կ'գտնուէր, ճակատամարտ մ'ունեցեր է ճաբոնական նաւատորմին հետ։ Արդիւնքը դեռ անծանօթ կ'մնայ։

ԹՕՔԻՕ, 9.—Ճաբոնական կառավարութիւնը Փետր. 23 թուակիր ռուսական շրջաբերականին պատասխանելով, որ ղճաբոն կ'մեղադրէր Քորէայի մէջ ինչ ինչ գործողութեանց համար, որք իբր թէ միջազգային օրէնքին դէմ բռնաբարում մ'էին, կ'հերքէ ռուսական առարկութիւնները, յայտարարելով թէ ճաբոնական զօրքերը Քորէա ցամաք ելան պատերազմի հրատարակութենէն առաջ, բայց ո՛չ Ռուսիոյ եւ Ճաբոնի միջեւ պատերազմական վիճակին սկսելէն առաջ։ Գալով ճաբոնական զօրքերուն ցամաք ելնելուն, այդ ալ կատարուեցաւ Քորէայի կառավարութեան հաւանութեամբ։

ԹՕՔԻՕ, 9.—Ռէօյթըրի հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ ճաբոնական մարտանաւեր նախընթաց գիշեր ռմբակոծեցին Դալիենէնուանի (Տալնի) բերդերը, եւ յետոյ յարձակեցան Բորդ Արթուրի բերդերուն վրայ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 9.—Ընկղմած Վարեակ յածանաւին հրամատարը՝ նաւապետ Ռուտնիէվ Զարին թիկնապահ անուանուեցաւ։ Քոլօմպոյի ռուս գեր—հիւպատոսին մէկ հեռագրին նայելով, Վարեակի 362 սպաներն ու նաւաստիները Քոլօմպօ ժամանեցին անգլ. «Անֆիտրիդ» չոգենաւով եւ այսատեղ Արեւելեան Ասիոյ ռուս չոգենաւային ընկերութեան «Մալայա» չոգենաւը։ Դեր—հիւպատոսը կ'յարէ թէ ջերմագին ցոյցերու առարկայ եղան։

ՎԼԱՏԻՎՈՍՏՈՔ, 9.—Ծովակալ Ալեքսէյեվ իմացուց Վլատիվոստոքի բերդին հրամատարին թէ՝ Զարն իրեն հրամայած է քաղաքին պահպան զօրքերուն եւ բոլոր պաշտպաններուն աւետել իր (Զարին) սիրալիր չնորհաւորութիւններն՝ առաջին ճակատամարտին եւ անցեալ օրուան հրոյ մկրտութեան առթիւ, ինչպէս նաեւ իր համոզումը թէ ամէն ոք իր մարմինը պատնէշ պիտի ընէ բերդաքաղաքը պաշտպանելու՝ թշնամիին յարձակմանց դէմ։ Քաղաքին պահապան զօրքն ու բնակիչներն չափազանց ուրախութիւն զգացին այս առթիւ։

ՀՌՈՄ, 9.— Միսինայէ կ'ծանուցուի թէ Գերմանիոյ Վիլհէլմ Կայսրն եւ Իտալիոյ Վիքդոր Էմմանուէլ թագաւոր պիտի տեսակցին Մեսինայի ջուրերուն մէջ։ Այս տեսակցութեան թուականը դեռ վերջնապէս որոշուած չէ, բայց հաւանական է որ Մարտ 25ին տեղի ունենայ։ Գերմանական եւ իտալական նաւատորմիղներն ի միասին մարզանքներ պիտի կատարեն Մեսինայի նեղուցին մէջ։

ՊԵՇԹԱ, 9.— Երեսփ. Ժողովին մէջ, Վարչապետ Կոմս Դիսա, առժամանակեայ նոր կանոնագրութիւն մը հաստատելու իր առաջարկը պատճառաբանեց ըսելով թէ անհրաժեշտ է, ստիպողական օրինագծերու քուէարկումը փութացնելու համար։ Այս ճառը, որուն պարունակութիւնը նոյն էր վարչապետին ազատական կուսակցութեան խորհրդակցութեան մէջ ըրած վերջին յայտարարութեանց հետ, քանիցը ընդմիջուեցաւ ընդդիմադիր կուսակցութեան կողմէ։ Վարչապետը վերջապէս խոստացաւ որ վերջնական կանոնագրութիւնը վիճաբանութեանց նախավճռով փակում պիտի չպարունակէ եւ անհրաժեշտ տրամադրութիւնները միայն պիտի պարունակէ։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԽԻ ՖՈՒԹՆԻԿԻ

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 9. — Թօքիոյէ հեռագրեր կ'ըսեն թէ 12,000 ճաբոնական զօրք ցամաք ելած են Եէնամբօ եւ իրենց յառաջխաղացութիւնը կ'չարունակեն դէպ ի Բինկ—Եանկ ուր արդէն համախմբուած կ'գտնուի զօրաբաժին մը։

ԼՈՆՏՈՆ, 9.—Թօքիոյէ առնուած լուրեր կ'ծանուցանեն թէ ճաբոնական նաւատորմն այսօր նորէն պիտի ռմբակոծէ Վլատիվոստոքը, մօտը գտնուող 40 փոխադրանաւերուն զօրքերը ցամաք հանելու համար։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 9.—Պատերազմական նախարարութեան հասած նոր տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ ամէն միջոցներ ձեռք առնուած են Մանչուրիոյ կարեւոր կէտերը ամրացնելու համար։ Մուտ—Թիէյինկ գծին երկայնքն հաստատուած ամրութիւններն սնոտի նկատել կուտան այդ գիրքը։

ԼՈՆՏՈՆ, 9.— Էտուար թագաւոր բոլորովին ապաքինեցաւ։ Այսօր ընդունեց ռուս դեսպան Պէքէնտորֆ կոմսը։

ՀՌՈՄ, 9.—Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին ընդունելութեան պատրաստութիւնք սկսան։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

(ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹՂԹԱԲԵՐՈՎ. ՄԱՐՏ 8.)

ՎԼԱՏԻՎՈՍՏՈՔԻ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒՄԸ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 6.—Ալեքսէյեվ փոխարքան այսօրուան թուականով Մուքտէնէ հետեւեալ հեռագիրը քաշեց Կայսեր.—«Ամենայն խոնարհութեամբ հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտամ Ձեր Վեհափառութեան։ Վլատիվոստոքի ամրութեանց հրամատարը կ'ծանուցանէ թէ այս առաւօտ կանուխ ժամը 8.50ին, Ասքօլտ կղզին հարաւային կողմն եօթն նաւեր երեւցան։ Ժամ 9.45ին, տեսնուեցաւ ասոնք զրահաւորներ էին եւ դէպ ի Ասքօլտ կղզին կ'ուղղուէին։ Թշնամւոյն նաւատորմը կէսօրին հասաւ մեր եզերքին եւ Ասքօլտ կղզւոյն մէջ տեղը, ցամաքային մարտկոցներուն կրակին հասողութենէն հեռու։ Թշնամին կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին սկսաւ կրակ ընել։ Թշնամւոյն նաւատորմին մէջ ըլլալ կ'կարծուին Իծումօ եւ Եագումօ Ա. կարգի յածանաւերը։ Միւս նաւերուն անունններն յայտնի չեն։»

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 7.—Ալեքսէյեվ փոխարքան Մուքտէնէ այսօրուան թուականով հետեւեալ հեռագիրը քաշեց Կայսեր. «Երէկուան հեռագիրս ամբողջացնելու համար ամենախոնարհ յարգանօք կ'ծանուցանեմ թէ կէսօրէ ետքը ժամ 1.25ին, թշնամւոյն եօթն նաւերէն հինգը Սուվարով եւ Լինէվիչ ամրոցներուն, քաղաքին եւ Օպվամանէիէ պետակին հովտին երկայնութեամբ նաւահանգստին դէմ սկսան կրակ ընել, որ տեւեց մինչեւ ժամ 2.15։ Թշնամւոյն նաւերը ճաբոնական նաւատորմին դէպ ի հարաւ մեկնելով ժամ 5.30ին անհետ եղաւ. ամրութիւններն եւ հրետանիները չվնասուեցան, քաղաքին մէջ նաւային զինուոր մը վիրաւորուեցաւ եւ կին մը մեռաւ։—Այժմ կ'իմանամ թէ թշնամւոյն նաւատորմին այս առաւ կանուխ ժամ 8ին վերստին երեւցեր է մեր ամրութեանց առջեւ։»

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 7.—Հեռագրական ռուս գործակալութիւնն այսօրուան թուով հետեւեալ հեռագիրն ընդունեց Վլատիվոստոքէ.—Երէկուան ռմբակոծումը մեծ վնաս չպատճառեց. գործածուած ռումբերուն յայտնապէս տեսակը քանդուեցաւ թշնամւոյն մէկ ռումբէն, որ սառ երգերէն մտնելով վարը բակին մէջ կին մը սպաննեց։ Ուրիշ ռումբ մ'ալ առանց պայթելու Շուշքով դնդապետին տունը մտաւ, ննջասենեակէն անցաւ, վառարանը քանդեց եւ պատէն անցնելով դրան հարկին քով պայթեցաւ։ Արկին քով գտնուող պահակը գետին ինկաւ, բայց ինքզինքը չկորսնցնելով գոչեց որ դրօշը պարզեն, ինչ որ ըրին գնդապետին կինն ու զինուոր մը։ Հրդեհ չծագեցաւ։ Սիպերիական ծովային զինուորներուն զօրանոցին բակին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ եւ հինգ զինուորներ թեթեւ վիրաւորուեցան։ Ասկէ զատ ուրիշ վիրաւորեալ կամ մեռնող չկայ։ Նաւական վնաս ալ չկայ։ Մեր հրետանիներէն ռումբ չարձակուեցաւ զի թշնամին շատ հեռու կ'գտնուէր եւ մանաւանդ չուզուեցաւ մեր հրետանիներուն տեղը յայտնել թշնամւոյն։ Իսկ գալով Ասքօլտ կղզւոյն եւ Մայտէլ հրուանդանին ուղղութեամբ նշմարուած թորփիլանաւերուն, կ'կարծուի թէ թորփիլահալածներ էին անոնք։ Թշնամւոյն նաւարամիկը կ'բաղկանար մէկ մեծ զրահաւորէ եւ 4 զրահաւոր ու երկու անզրահ յածանաւերէ։

. Ասկի գիշեր խաղաղ անցաւ. բնակիչներն ու զօրքերը զուարթ են։ Ամբողջ քաղաքին մէջ գրգռութիւն մը կը տիրէ ճաբոնցիներուն դէմ։ Պատերուն վրայ փակցուած ազդերով կ'ծանուցուի թէ ոստիկանութիւնը պիտի վարձատրէ ճաբոնցիի մը ներկայութիւնն իմաց տուողը։ Իսկ ճաբոնցիներուն ապաստան ընծայողը զինուորական ատեանին պիտի յանձնուի։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 7.—Ճաբոնցիներուն կողմէ Վլատիվոստոքի վրայ երէկուան տարրդին ռմբակոծումն այնպէս կ'մեկնուի հոս թէ ճաբոնի Խորհրդարանին բացման ատեն տուրքերը կրկնապատկելու օրինագիծն ընդունել տալու հնարք մ'է։ Այս յարձակում,—թէպէտ ապարդիւն— բայց Թօքիոյի մէջ իբրեւ մեծ յաղթութիւն մը տօնուեցաւ։

ՊՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 7.— Ռէօյթէր կ'հեռագրէ Ինքաուէ թէ Բորդ Արթուրէ փախստականներ կ'ըսեն թէ աշխատութիւնք վերջացան այն աւազանին մէջ ուր Զարէվիչը պիտի նորոգուէր։ Րէթվիզանը խրած տեղէն հանելու համար բերուած օտար ճարտարագէտներուն փորձերը չյաջողեցան։ Կ'հաստատեն նաեւ թէ Բորդ Արթուրի ամրութիւնք չատ վնասներ կրած են ճաբոնցիներու ռմբակոծութիւններէն։

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 7.—Ստանտարտ կ'իմանայ Դիէնձինէ թէ 300 ռուս զօրքեր Հզինմիդունի երկաթուղւոյ կայարանը գրաւելով՝ հեռագիրները գրաքննութեան ենթարկեցին։ Բայց երկաթուղին եւ հեռագիրը Չինու Կառավարութեան կ'պատկանին եւ կայարանն ալ չէզոք երկրին մէջ ըլլալուն, Ռուսաց ընթացքն աւելորդ կ'համարուի։

ԳԱՀԻՐԷ, Մարտ 7.—Կարմիր Ծովուն եւ Սուէզի Ջրանցքին մէջ գտնուող ռուսական նաւատորմին հանքածուխի հայթայթման խնդրոյն համար եգիպտական Կառավարութեան եւ դեսպան Մ. Մաքսիմոֆի միջեւ ծանր վէճ մը ծագեցաւ։

ՌՈՒՍԻԱՅԷ ՁԻԻ ԱՐՏԱԾՈՒՄԸ

ԼԷՄՊԷՐԿ, Մարտ 7.—Օտեսայէ կը ծանուցանեն թէ Անգլիոյ հպատակն Լիպաւի մէջ 600 ձիերն եւ հարաւ. Ռուսիոյ մէջ ծախու առնուած մեծաքանակ ձիերը գրաւուեցան, կասկածուելով թէ ճաբոնի համար են այդ գնումները։

ԼՕՏԷՆՊՈՒՐԿ, (Հոլանտայէ) Մարտ 7. —Ձիու հրապարակին մէջ այսօր պատրաստ գտնուած 3000 ձիերէն 400 ձի ծախու առնուեցան ճաբոնի հաշւոյն։ Ձիերուն մեծ մասը Պարիզ եւ Պոհեմիա տարուեցան։

ԴԻԷՆՁԻՆ, Մարտ 6.—Չինու Կառավարութիւնը քրուբեան դաշտային երկու հրետանի ծախու առաւ։ Մեծ զարմացում յառաջ բերաւ հոս հեռագրով հաղորդուած այն լուր թէ ներելի չէ անգլիական դրօշին տակ զէնք ներմուծել ի Չին։

ՊԵՐԼԻՆ, Մարտ 6.—Աւստրալեան եւ արեւելեան Ափրիկէի ջուրերուն մէջ գտնուող Զէոդլէր, Պուզարդ եւ Շէօրպըլը Բ. կարգի յածանաւերը Ծ. Արեւելեան գերման նաւատորմին վրայ պիտի աւելցուին։

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 7.—Տէյլի Քրոնիկլ կ'իմանայ Թօքիոյէ թէ Ռուսիա հասկցուցած է Չինու որ չպիտի ներէ չինացի զօրաց Բինկյանու—Զաու Եանկ գծէն անդին անցնիլ։ Հետեւաբար չինացի զօրքերը Եանկ—Բինկի մէջ կանգ պիտի առնեն։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսսէ. Մարտ 8.)

ՄԱՆԱՇԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Փետր. 26/10 Մարտ

Բամպակին բարձրացումը կ'չարունակէ. թէեւ այսօր նոր հեռագիր չունինք, բայց հաւանաբար վաղը նոր բարձրացում մը եւս պիտի ունենանք, անոր համար որ Ներկայիս 8 բէնս գինն ալ երեւնալու հանգամանքը կորսնցուցած է՝ բաղդատմամբ սպասուած 9—10 բէնս գիներուն որոց թերեւս մօտ ատենէն ականատես ըլլանք։

Մանածի գիներն օրէ օր բարդուելու վրայ են. ամէն գործարանատէր վախով գին կ'ցուցնէ, ան ալ [illegible]։ Օրինակի համար Կատու գլուխ մարքա 20 թիւ Վաթէրը Սիֆ Սեւ ծով 11¼ բէնս է այսօր. միւս ամէն տեսակ մանածի գիներն ալ համեմատաբար բարդուած են։

Պոլսոյ հրապարակի մանածի գործառնութիւնք քիչ չատ սկսան. գիները միշտ բարդուելու հակամէտ են աստիճանաբար։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Օ. Ո. 100էն կանխիկ

Վաթէր Եոփզուէ	Ն. 4	Ա.	35½	ղրշ.
» »	»	Բ.	34	»
» Իզմիր	»	»	37½	»
» Սելանիկ	»	»	37½	»

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Օ.Ո.100էն 61 օր պայմ.մ. կամ Օ.Ո. 2% զեղչ կանխիկ

Վաթէր Ն.	20	57	ղրշ.
Էքսթրա »	16—24	64	»
» »	12—14	56	»

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Վաթէր Ն.	4—14	37—40	ղրշ.
» »	20	56	»
Էքսթրա »	12—14	45—51	»
» »	16—24	53—55	»

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ

Կարմիր Վաթէր Ն. 20 69—72 ղրշ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ

Կարմիր Վաթէր Ն. 20 67—70 ղրշ.

ԿԵԱՆՔԸ ԱՌԱՆՑ ՀԱՒԱՏՔԻ
Գրեց ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆՑ
Գին 5 ղրշ.

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ.Ո.	85 35
Ամէնէն բարձր գին	»	86 12
Ամէնէն վար գին	»	85 33
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	112 75
Ամէնէն բարձր գին	»	113 37½
Ամէնէն վար գին	»	112 50
Թրամվայ	»	85 —

ԲԱՑՈՒՄ, 26/10 Մարտ

Օսմանեան Միացեալ	Օ.Ո.	86 15
» »	ժամ 7ին	86 17
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	113 50
» »	ժամ 7ին	113 50
Հելլենական պարտքերու թուղթ	Ֆր.	429 50
Ռէժիի բաժնեթուղթ	Օ.Ո.	14 87
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ	Ֆր.	280 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	505 —
Անատոլուի Երկթ. պարտթ.	»	522 —
» » բաժնթ.	Ա.Ո.	10 92½
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	585 —
» Ծախսանց	»	150 —
» պարտաթ.	Ֆր.	480 —
Տէրքոսի ջուրի Ընկ.	»	254 —
Թէմպէքիի բաժնեթուղթ A	»	27 —
» » B	»	18 —
» պարտաթուղթ	»	450 —
Քարափ Իզմիրի	»	565 —
Ծիրքէթի Խայրիյէ	Օ.Ո.	30 —
Հելլենական 5% 1881	Ֆր.	200 —
Թրամվայ	»	85 —
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի	»	59 —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ.Օ.	4 62½

ՍԹԻԼԱՆՑ

Անատոլուի մէկ ամսուան	Օ.Ո.	6 — —
» ութ ամսուան	»	18 — —
Ռումէլիի Երկթ.	» Ֆր.	3.50 —

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	111 20	110 10
» չէք	110 30	110 10
Բարիզ 3 ամիս	22 67¼	22 85
» չէք	22 75	22 85
Պերլին մարք	18 47	18 57
Վիեննա քուրօն	21 71	21 81

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Անգլիական ոսկի	ղրշ.	110 01
20 ֆրանքնոց	»	87 17
20 մարքնոց	»	107 05
Ռուս Էմբէրիալ	»	90 —
Ֆլորին	»	51 04
Մէճիտիէ ոսկի	»	108 05
Նոր Մէճիտիէ	»	104 30
Պէշլիք	»	103 —
Ռուսլ Թղթադրամ	»	8 60

Անդրէ Ա. Անդրէադէս, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Մարտ 9

Օսմանեան Միացեալ բաց.		Ա.Ո.	77 63
» » գոց.		»	77 75
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	13 —
Եգիպտական Միացեալ		»	103 12
Ալջերի Երկաթուղի		»	14 —
Անգլ. Քոնսոլիտէ		»	85 63
Թրքական Փոխառութիւն Պաշտպ.		»	89 50
» Հելլենական	1881	»	39 —
Պոնտոլ		»	41 —
Պուլկ. Փոխառ.	1888	»	86 —
» » Նոր	1892	»	84 —
Ճաբոն. Քարթիքի վրայ		»	35 36¼
Թրանսվալ		»	3 31
Ճաբոնական	1899	»	65 25
»	1902	»	— —
Իսքոնթօ			4 —

ՓԱՐԻԶ, Մարտ 9

Օսմանեան Միացեալ բաց.			79 05
» » գոց.			79 23½
Ռումէլիի Երկաթուղի		Ֆր.	114 —
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	549 —
Օսմ. Մաքս. նոր Փոխառ. 4%		»	426 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ		»	340 —
Ֆրանս. Ռանթ 3%		»	96 95
Քրէտի Լիոնէ		»	1088 —
Բանք տը Փարի		»	1043 —
Իսպանիական արտաքին		»	79 35
Իտալական Ռանթ		»	100 35
Ռուսական 3%	1891	»	75 75
»	1894	»	74 —
» »	1896	»	73 50
»	1901	»	94 60
Թրանսվալ		»	85 —
Չէք Լոնտոնի վրայ		»	25 17
Իսքոնթօ Ֆրանս. Պանքայի			3 —

ՊԵՐԼԻՆ, Մարտ 9

Օսմ. Միացեալ		— —
Անատոլուի Երկ. պարտաթ. մարք		102 —
» » բաժնեթ. 60%	»	90 30
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	119 75
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 27½
Չինաստանի փոխառութիւն 1903		81 10
Իսքոնթօ		4 —

ՎԻԵՆՆԱ, Մարտ 9

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95 51
» Լոնտոնի վրայ	»	240 40
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	120 75
Օսմ. Ռէժի	»	323 —
Իսքոնթօ		3½

ՏՈՔԹ. Ս. ԳԱՐԱԳԱՇ
Բարիզէն վերադարձած, իր բնակութիւնն հաստատած է Բերա, Աղա—Ճամի Առապաճը փողոց թիւ 4։ Հիւանդ կ'ընդունի Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կէս օրէն վերջ, մինչեւ ժամը 10 (Ը. Թ.)։ 10—10

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴՐԱՍԵՆԵԿԻ
Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ ՓԱՍՏԱԲԱՆ
Կալաթա, Թիւնէլի կից, Իզզէթ Փաշա խան, 1
Դատավարութիւն, խորհրդակցութիւն, պաշտօնական թուղթերու խմբագրութիւն եւ թարգմանութիւն։ 5—2

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹԸ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 16,378,771
ՀԱՍՈՅԹ 1902 ՏԱՐՒՈՅ 3,628,617

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՑՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,227,900
ՀԱՍՈՅԹ 1902 ՏԱՐՒՈՅ 1,447,400

Ընկերութիւնս իրենց Կ. Պոլսոյ մեծագոյն Գործակալութեան միջոցաւ կ'ապահովագրեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի՝ աւելի զգաստ ու աւելի դիւրագին սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութիւնք, որ կ'ընեն ... այն բազմաթիւ պատահարներուն մէջ վճարած են Հրդեհի վնասուց համար մինչեւ ցարդ աւելի քան 39,500,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքները և ... Դնոց և ալոց վրայ առեւտուրի ... կը հրաւիրուին դիմել Գալաթա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գրասենեակը Թիւ 21 և 22 կը ... ԳՈՒՆՆԻՍ Ց ՍԵՐՈՒՄԱՅՆ Դործակալ Կ. Պոլսոյ, Զմիւռնիոյ, երեք Ընկերութեանց։

ՌՈՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20ի Կայս. Իրատէով արտօնեալ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեդերպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	10,666,667 Ֆր
Երաշխաւորութեան գումար	137,300,000 »
1902ի հասոյթք	54,000,000 »
1881էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	282,000,000 »

Ընկերութիւնը շատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհի, փոխադրութեանց վտանգներու, ամէն տեսակ արկածներու դէմ և կեանքի վրայ։ Նաև ճամբորդութեանց արկածներու դէմ ցկեանս թոշակի ապահովագրութիւն, երկաթուղիով և շոգենաւով ճամբորդութեանց արկածներու և ապակիներուն կոտրելուն դէմ են։

Դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Աղաբեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա։

Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին
Ա. ՀԻՐՄԻԿՁ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՋԵՐՄԱՄԻՋՈՒԹԻՒՆՆ
ՈՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈՍՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՒԺԷ
ՍԱՆԹԱԼ ՔԼԷՆ

Մէկ հատի օրուան մէջ օրական 8—12 հատ խափսիւլ առնելով։

ԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ	
ԲԻԼԻՒԼ ՄՈՒՍԷԹ ԿԸ ԲՈՒԺԷ ՃԻՄԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԴԱՐՄԱՆԷ ԾԱՌԸ ՍԻՐՈՒԹԻՒԸ	ՀԱՑԸ ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ԻՋՈՒՄԸ ԱՆՔՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲՈՒԺԷ ՍԻՐՈ Տ'ՕՊԷՐՃԻԷ

Կը ծախուի Բարիզ Փիէն եւ Բոմար փոխանակատեղիներ եւ Կ. Պոլսոյ ալ շատ գտնուող դեղարաններու եւ դեղագործներու մէջ։

WESTERN ASSURANCE COMPANY
ՈՒԷՍԹԸՐՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԹՈՐՈՆԹՕ ԵՒ Ի ԼՈՆՏՈՆ
ՀԻՄՆՒԱԾ 1851 ԻՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՑԱՏՈՒԿ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎԸ

Պահեստի գրամ եւ տարեկան հասոյթ Անգլ. Ոսկի 1,250,000
Հիմնուելէն ի վեր հատուցած վնասներ Անգլ. Ոսկի 6,000,000

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ Ի ԼՈՆՏՈՆ
ԱԼԲԵՐՏԻՆԻ ԿՈՄՍ G. C. M. G. (Նախագահ)
ՍԸՐ ՃՕՆ ՔԵՆՆԷՈՒԷՅ Bart. M. P.
ՄՐ. ՃԷՅՄՍ ՍԹԷՎԵՆՍԸՆ (Նախագահ Ի Ընկ. Լոնտոն)

Ուէսթըրն Ընկերութիւնը՝
1° Հրդեհի դէմ ամէն կարգի գործեր կ'ապահովագրէ առանց բացառութեան և էն նպաստաւոր պայմաններով։
2° Վնասները անմիջապէս վրայ կ'հատուցանէ անխնայաբար ...
3° Իր վճարեալ դրամագլուխն մեծութեան չափ ի վիճակի է տալ ... ընկերութեանց հաւասարապէս եւ ... ապահովագրեալ։
Ընկերութեան գրամատունն է Պանք օֆ Մոնթրէալ Լոնտոն
Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բասամ Քաթըրճը օղլու
Գ. Գ. Գործակալներ ... փոխանակներ կ'ընդունուի։

ԼԱՆԻՒ-ԵՈՐՔ
ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ջօոռ հիմնուած հիմնուեալ 1845 ին
1902 Յունուար 1 ին երաշխաւորեալ գոյքն՝ Ֆր. 1,506,000,000.
1901ին ապահովագրեալներուն եղած փոխատուութիւնք՝ Ֆր. 34,000,000.
ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔ 600,000 էն աւելի ապահովագրեալ ունի, որք կ'կազմեն Ընկերութիւնը, և որոց կ'պատկանի բոլոր շահերն. 1901ին ապահովագրելոց վճարուած շահաբաժիններու գումարը՝ Ֆր. 17,500,000։
ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔԻ արեգերական բոլիսը մինչեւ հիմա ուրիշ որ և է ընկերութենէ մը յանձնուած բոլիսներէն աւելի անկաշկանդ և շահաւոր պայմանագրութիւնն է, յանձնուած օրէն սկսեալ անվիճելի է, ըլլայ զբաղման, ճամբորդութեան, մահուան տեսակներուն և պատճառին, անձնապանութեան և մինչեւ իսկ պատերազմի առթիւ։ Տնեզերական բոլիսը կ'երաշխաւորէ փոխատուութիւններ երեք տարի ապահովագինն վճարելէ յետոյ առանց յատուկ ապահովագրինն հաշուի առնելու, այս փոխատուութեանց գումարներն զատ զատ նշանակուած են բոլիսին մէջ. 30 օր պայմանաժամ բոլիսին վճարման համար առանց տոկոսի, վճարումները դադրեցնելէն մինչեւ 5 տարի վերստին շարունակելու առանձնաշնորհումն յետամնաց ապահովագրինները 5 առ 100 տոկոսով հանգերձ վճարելով, մէկ տարեկէտ ընելէ յետոյ իրաւանց կորուստ չկայ։ Ապահովագրութեան երկարաձգումը բոլիսին մէջ նշանակուած ժամանակամիջոցի մը համար, այնպէս որ այդ ժամանակամիջոցին մէջ եթէ մահ պատահի, ապահովագրեալ գումարը կը հատուցուի ամբողջութեամբ, առանց հաշուի առնելու անվճար մնացած ապահովագիններ։
ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 4 առ 100 տոկոսաբեր պայման ալ ունի, որ ոչխարհի մէջ ցարդ գտնուած պայմաններէն մէնէն աւելի նպաստաւորն է, աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել
Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ԱՒ. ՀՈՒՒԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Ընդհ.—Գործակալ
Ա. ՋԻՒՀԱՃԵԱՆ
Պոլիս, Հաւիթօլ խան
Վոյվոտա փողոց, Վիթալիս խան
Ղալաթիա

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը նուազուրդի կ'դնէ հետեւեալ առարկաները.

100 Թոփ Թուղթ՝ «Բավիա» (Ժունեալ) 102+63=17 քիլօկրամ։
1000 Թոփ Թուղթ «Միէալէ»։
1500 Թոփ «Էմէքարալ»։
500 Թոփ «Տօբբիօ Էմէքարալ»։
1,17+1,81=44 քիլօկրամ։
600 ծրար քառթօն այլ և այլ Թիւերով։

Հայթայթումը տեղի պիտի ունենայ հասարակութեան տրամադրութեան ներքև դրուած օրինակին համաձայն, յանձնելի անծախս, Պոլիս, Հանր. Պարտուց Վարչութեան, կէսը վերջնական նուազուրդին յաջորդող 50 օրերուն մէջ և մնացեալն առաջին յանձնումէն 30 օր ետքը։ Նախնական նուազուրդն որոշուած է 6/19 Մարտ 1904 (1320) կէս օրէն առաջ ժամ 2էն սկսեալ մինչև կէսօրէն ետքը ժամ 3։ Վերջնական նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ նախնական նուազուրդին փակումէն ետքը մինչև երեք օր, առնուազն հարիւրին երեք զեղչով մը։ Երրորդ օրն առաջարկները պիտի ընդունուին կէս օրէն ետքը մինչև ժամ 3։ Այն անձերն որք յանձնառու ըլլալ կ'ուզեն, պարտաւոր են առ ի երաշխաւորութիւն Վարչութեան կգըր։ Մնաւորին մէջ ի պահ տալ ըլլալիք հայթայթման արժէքին հարիւրին 10, հնչուն դրամով։ Ցանձնառուութիւնները պէտք է ներկայացուին կգըր։ Վարչութեան, կնքուած ծրարի մը մէջ ներփակելով վերոյիշեալ Թուղթերն և քարթոններէն մէյմէկ նմոյշ, զորս հայթայթել յանձն կ'առնուի։ Այդ նմոյշը պէտք է յանձնառուին նշանակիչ մէկ մոլտոն կրէ։ Ցանձնարարութեանց տետրակն այս օրուընէ սկսեալ հասարակութեան տրամադրութեան տակ դրուած է, որ կրնայ տեղեկանալ անոր՝ Մատակարարական ճիւղէն, կէսօրուընէ առաջ ժամ երկուքէն սկսեալ մինչև կէսօրէն ետքը ժամ 3։

24/8 Մարտ 1904 (1319) 10—2

ԽԱՉԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խաչինէի Խասսաի Շահանէէ միւպայեա օլունաճագ 48,000 ճէտիտ գըրէ Միտիլլու վէ Այվալըգ սաալոնըրըն միւնագասասընա պաշլանըլուըղընտան վէ 20,000 գըրէ գահվէ իլէ Թավուգ վէ հէյհիլիկին Մարտըն հինճի բարզար իրթէսի կիւնի իհալէի էվվէլիէսի իճրա գըլընաճաղընտան ինթայա Թալիպ օլանլարըն Թէքմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթաահըլլէն եէվմը մէզքիւրտէ նիհաւէթ սաաթ 10 գատար Խաչինէի հէյէթի միւշարիլէյհաա կէլմէլէրի իլան օլունուր։

23 Շուպաթ 319 3—1

* * *

Խաչինէի Խասսաի Շահանէէ միւպայեա օլունաճագ Թավուգ, հինտի, քորտէք վէ սաիրէ իլէ հէյհիլիք միւնագասասընա պաշլանըլուըղընտան ինթայա Թալիպ օլանլարըն Թէքմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթաահըլլէն Խաչինէի հէյէթի միւշարիլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։ 3—3

22 Շուպաթ 319

ՄԱՄԱ ماما MAMA

Իր բնական վիճակին մէջ ամէնէն աւելի ֆօֆօդ պարունակող ուտեստ մ'է։ Բժշկական ստոյգ կանոններու համաձայն պատրաստուած այս ուտեսար միսէն և ցորենէն աւելի սննդարար է, և երբ մարմնոյն մէջ մանէ, իր քանակութեան չափ միս և արիւն յառաջ կ'բերէ։ Հաւկիթի դեղնուցին չափ ֆօֆօդ և երկաթի տարրներ կը պարունակէ։ Իր բաղադրութեան մէջ անբնական և վերջէն խառնուած քիմիական ո և է նիւթ չէ մտած. այս տեսակէտով, գործածուած բոլոր ալիւրներէն աւելի նախամեծար է։ 76

ՊԱՅՄԱՆՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		6 Մեճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	»	3 »
ԵՌԱՄՍԵԱՅ	»	1 ½ »
ՑՈՒՐՔ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ		20 Ֆր.
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲԱԺ. Բոստ լօֆալով		12 դր.
ՏԱՐԵԿԱՆ Բոստ լօֆալով		3 Մեճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ		26 Ֆր.
» ՎԵՑԱՄ. 18 ԵՌԱՄՍ. 9 Ֆր.		
ԱՐՏԱՍԱՀ. «ՏԱՐԵ.» հատ Թուրք լիրա		
ԱՆԳԼ. ԼԻՐԱ 119 դրշ. — 20 ՖՐ. ՆՈՑ 94 ½ դրշ. — ՔՐԻՄԻՑ 55 դրշ.		

Նոյն պայմանք՝ Կ. Պոլսոյ և Գաւառի համար ԱՆԽՏԻՐ։ ...

Նամակի ... 20 հատ 1 ... ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

...

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»ի ...

ՀԱՅՏԸՆԵՂԲԱՐՔ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԲԷՅՕ. ՄԵԾ-ՓՈՂՈՑ Nº 479

Այս վաճառատունն այս անգամ անգլիական նոր տեսակ ապրանք բերուած է։ Շրջազգեստներ, գոգնոց, գօտիներ և Բալթօններ, ֆլաննէլ և նոր տեսակ ֆլաննէլէններ, գուլպաներ, նովանոցներ, գիմացկուն կօշիկներ, անկողնի վերարկուներ, վարագոյրներ են. կը գտնուին շատ գոհացուցիչ պայմաններով։ 67

ԿՈՒԶԷ՞Ք

Ֆրանսերէն ամէնէն գործնական բառերու, ոճերու, ասացուածներու խնամեալ հաւաքածոյ մը ընդ միշտ ունենալ (10—12,000 բառ) ձեր գրպանին մէջ, մի՛ խնայէք 5 ղրշ., և գնեցէք Բիւզանդիոնի ծանօթ աշխատակից Բ. Էֆ. Պօզաճեանի

ԳՐՊԱՆԻ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

որ կ'ծախուի ամէն գրավաճառներու քով։ Մի՛ մոռնաք նաև Էսօ Բոռնին, բարեկեան զրուցատրութեան ֆրանսերէն հաւաքածոն, որ անհրաժեշտ է ա՛յն ամէն դպրոցներու ուր խօսելավարժութեան մղում և կարեւորութիւն կ'տրուի։ Գինն է, լոկ ֆրանսերէնը՝ 6 ղրշ., բառարանովը՝ 10 ղրշ., 30 % զեղչով։

ԿԱՐԺ ԳՐԵԼ կ'խնդրուի գաւառի նամակագիրներէն. Շատ մը գրուածներ, որք թերեւս շահեկան լուրեր ու տեղեկութիւններ ալ պարունակեն, մէկ կողմ կ'նետուին ... ԿԱՐԺ ԵՒ ՀՏՐՈՒԿ ...

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՉԱՐԼԶ ՏԻՔԸՆՍ (57)

ՕԼԻՎԻԷ ԹՈՒԻՍԹ

ԻԴ.

Աղքատանոցի Տնօրինուհին դուրս պիտի խոյանար երբ երկու կիները ճիչ մ'արձակեցին և Տիկին Բօրնի գլուխը դարձուց։ Մահամերձն ելած նստած էր և թեւերն իրեն կ'երկարէր։—Ի՞նչ է ան, պոռաց մեռելաշունչ ձայնով մը։

—Հանդարտէ, հանդարտէ, ըսաւ կիներէն մին, անկողնին վրայ ծռելով. Պառկէ՛, պառկէ՛։

—Մեռնելէս ետքը միայն պիտի պառկիմ, ըսաւ հիւանդը։ Պէտք է որ խօսիմ անոր։ Մօտեցէք աւելի մօտ, որպէսզի ձեր ականջէն վար խօսիմ։

Հիւանդը բռնեց Տիկին Բօրնիի թեւը, և նստեցուց աթոռի մը վրայ անկողնին մօտ։ Պիտի խօսէր երբ նշմարեց երկու ծերունի կիներն որք իր մօտը կեցած էին, մարմիններնին ծռած, իրենց բոլոր ուշադրութեամբը մտիկ ընող կիներու կերպարանքով.—Ճամբեցէք զանոնք, ըսաւ մահամերձն սպառած ձայնով։ Շո՛ւտ, շո՛ւտ։

Երկու պառաւներն սկսան ողբալ և ըսել որ խեղճ հիւանդն այնքան գէշցած էր որ նոյն իսկ իր լաւագոյն բարեկամուհիները չէր ճանչնար և սկսան բողոքել որ իրենք դուրս պիտի չելնէին։ Բայց Տիկին Բօրնի դուրս հանեց զանոնք, դուռը գոցեց և անկողնին քով եկաւ նորէն։ Երկու պառաւները, դուրս ելնելնուն պէս, իրենց խօսելու եղանակը փոխեցին և փա՛ անքին ծակէն պոռացին որ պառաւ Սալլի գինով էր,—որ արդարեւ բացարձակապէս անկարելի չէր, վասնզի առիոնի փոքր քանակութենէ մը զատ, զոր բժիշկը պատուիրած էր, հիւանդը կ'պայքարէր նաև տեսակ մը բօնճի ազդեցութեան դէմ, զոր պառաւները, բարեսրտութեան համար, տուած էին իրենց կողմէ։—Հիմա մտիկ ըրէք ինծի ըսաւ մահամերձը բարձրաձայն, իբր թէ մեծ ճիգ կ'ընէր քիչ մը ոյժ գտնելու համար։ Այս միեւնոյն սենեկին և միեւնոյն անկողնին մէջ հակած եմ գեղանի ու նորատի կնոջ մը վրայ որ աղքատանոց բերուած էր ոտքերն երկար ճամբորդութեան մը յոգնութենէն պատառ պատառ և արեամբ ու փոշիով թաթխուած։ Զաւակ մը ծնաւ ու մեռաւ։ Թողէք որ մտածեմ և յիշեմ թէ ո՛ր տարին էր։

—Հոգ չէ, ըսաւ Տիկին Բօրնի անհամբերութեամբ։ Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

—Ա՛հ, այո՛, մրմռաց հիւանդը, թմրութեան մէջ իյնալով նորէն։ Ի՞նչ ըսել կ'ուզէի։ Գիտեմ, պոռաց ջղաձգաբար ցնցուելով։

Դէմքն ոգեւորուեցաւ և աչքերը դուրս ցցուեցան։—Կ'ըսեմ ձեզ որ տակաւին պաղած չէր երբ գողցայ։

—Ի՞նչ գողցաք, խօսեցէք, ի սէր Աստուծոյ, խօսեցէք, պոռաց Տիկին Բօրնի օգնութիւն կանչելու պէս շարժում մը ընելով։

—Բանը..., պատասխանեց մահամերձը ձեռքը Տիկին Բօրնիի բերնին վրայ դնելով, այն միակ բանը զոր ունէր։ Ո՛չ հագուստ կար վրան, ոչ ուտելիք պահելու համար, ոչ հաց՝ ուտելու համար։ Եւ սակայն իր սրտին վրայ պահած էր։ Ոսկի էր. կ'ըսեմ ձեզ, ճշմարիտ ոսկի որ կրնար իր կեանքը փրկելու ծառայել։

—Ոսկի՞, կրկնեց Տիկին Բօրնի ծռելով մահամերձին վրայ որ անկողնին վրայ կաւ սպառած։ Շարունակեցէք։ Ետքն ի՞նչ եղաւ։ Ո՞վ էր այդ նորատի մայրը։ Ե՞րբ էր։

—Ինծի տուած էր պահելու համար, շարունակեց պառաւն աղիողորմ ճիչ մ'արձակելով։ Ինծի յանձնած էր, որովհետեւ ինծմէ զատ ուրիշ մէկը չկար իր քով։ Երբ տեսայ իր պարանոցը, արդէն մտքով գողցած էի. և տղուն մահը..., թերեւս պատճառն ես եմ։ Անոր հետ ուրիշ կերպով պիտի վարուէին, եթէ ամէն բան գիտնային։

—Ի՞նչ գիտնային, հարցուց Տիկին Բօրնի։ Խօսեցէք։

—Այս տղան այնքան կ'նմանէր իր մօրը, շարունակեց մահամերձն առանց իրեն եղած հարցումին կարեւորութիւն տալու, որ չէի կրնար անոր երեսը նայիլ առանց իր խեղճ մայրը միտքս բերելու։ Խե՜ղճ կին, ո՜րքան նորատի, ո՜րքան հեզահամբոյր։ Սպասեցէք. չյուսահատիք։ Ամէն բան չըսի, այնպէս չէ՞։

—Ո՛չ, ո՛չ, ըսաւ Տիկին Բօրնի, ականջ տալով մահամերձին հազիւ լսելի ձայնով արտասանած խօսքերը լսելու համար։ Աճապարեցէք. ապա թէ ոչ շատ ուշ պիտի ըլլայ։—Մայրը, ըսաւ կինը միւսներէն աւելի բուռն ճիգ մ'ընելով, մայրն երբ զգաց մահուան մօտենալը, ականջէս վար ըսաւ որ եթէ տղան ապրէր, եթէ կարելի ըլլար մեծցնել զայն, թերեւս օր մը պիտի գար որ պիտի կրնար առանց կարմրելու լսել իր մօր անունը։ Ո՜հ, Աստուած իմ, կ'ըսէր նիհար ձեռքերը միացնելով. մանչ ըլլայ կամ աղջիկ, բարեկամներ գտէք իրեն, և գթացէք խեղճ լքեալ տղու մը վրայ, որ առանձին է այս աշխարհին մէջ։

—Տղուն անո՞ւնը, հարցուց Տիկին Բօրնի։

—Օլիվիէ կ'անուանէին զայն, պատասխանեց կինը մարած ձայնով մը։ Ոսկին զոր գողցայ էր....

—Այո՛, այո՛, յետո՞յ։

Տիկին Բօրնի ծռեցաւ մահամերձին վրայ, անոր պատասխանը լսելու համար, բայց բնազդաբար նահանջեց տեսնելով որ հիւանդն անգամ մը եւս ելաւ մեղմիւ և դժուարաւ, կծկուած ձեռքերուն մէջ սեղմեց վերմակը, քանի մը անյարիր խօսքեր մրմռաց և անկենդան ինկաւ անկողնին վրայ։—Մեռա՜ւ, պոռաց պառաւ կիներէն մին սենեակին դուռը բացուելուն՝ ներս խոյանալով։

—Եւ արդիւնք մը չունեցաւ բան մը չ'սորվեցանք, ըսաւ Տիկին Բօրնի անփոյթ երեւոյթով մը հեռանալով։

Երկու կախարդուհիներն հաւանաբար շատ զբաղած էին մեռելական պարտաւորութիւններով, զոր պիտի կատարէին, և ատոր համար պատասխան չտուին և դիակին քով կեցան առանձին։

ԻԵ.

Ուր Նորէն կ'երևնանք Մր. Ֆակին և իր խումբը։

Մինչ այս դէպքերը տեղի կ'ունենային աղքատանոցին մէջ, Մր. Ֆակին իր որջն էր, ճիշդ այն տեղն ուր աղջիկն եկած էր Օլիվիէն առնելու։ Հոն, ծռելով վառարանին վրայ որ կ'մխար, ծունգերուն վրայ առած էր փոքր մը զոր անշուշտ կը կ'գործածէր կրակն հրահրելու համար։ Բայց խորունկ մտածումի մէջ թաղուած էր ու թեւերը խաչաձեւելով և ծունկը կուրծքին վրայ ծռելով, հրաշեկ փայտակտորները կ'դիտէր անուշադիր երեւոյթով։ Իր ետեւը խորամանկ Ճէք Տօուքինս, տիար Չարլզ Պէյցս և Մր. Չիթլինկ նըստած էին սեղանի մ'առջեւ և ուիսթ կը խաղային։ Տօուքինսի դէմքը, որ միշտ ուշիմ արտայայտութիւն մ'ունէր, հիմա սովորականէն աւելի հետաքրքրական երեւոյթ մ'ունէր, խաղի մէջ ունեցած խորաթափանց ուշադրութեան և այն հոգածութեան պատճառաւ զոր ցոյց կուտար երբեմն ակնարկ մը ձգելով Մր. Չիթլինկի թուղթերուն վրայ և ըստ այնմ խաղալով։ Որովհետեւ ցուրտ էր, գլխարկն հանած չէր։ Եւ յետոյ իրեն սովորութիւն եղած էր ասիկա։ Ակռաներուն մէջ բռնած էր ծխամորճ մը զոր կ'հանէր ջուր խմած ատեն։ Մր. Պէյցս ալ ուշադիր էր խաղին։ Բայց որովհետեւ իր բարեկամէն աւելի անհամբեր էր, յաճախ դիմում կ'ընէր ճինօզիին և շատ կատակներ կ'ընէր. Ճէք Տօուքինս, իրենց մտերիմ բարեկամութեան յենլով, քանիցս ծանր դիտողութիւններ ըրաւ այս մասին, որուն բնաւ ականջ չէր կախեր Պէյցս։ Այս սրամիտ պատասխանները Մր. Չիլինկի սքանչացում կ'պատճառէին։ Դիտելի է որ այս վերջինն և իր խաղակիցը միշտ կորսնցուցին։ Այս պարագան, փոխանակ սրտնեղութիւն պատճառելու Տիար Պէյցսի, ընդհակառակն շատ հաճոյք կ'առթէր անոր։ Ամէն անգամ որ խաղը կ'աւարտէր, սովորականէն աւելի կ'խնդար և կ'յայտարարէր թէ կեանքին մէջ այսքան հաճոյք զգացած չէր խաղէն։—Խաղերնիս կորսնցուցինք, ըսաւ Չիլինկ։ Ջերմնիս պէս բախտ մը տեսած չէի, Ճէք։ Ամէն խաղին կ'շահիք։ Չարլզին և իմ ձեռքս աղէկ թուղթեր կան. բայց ի զուր, չենք կրնար բան մ'ընել։

CHARLES DICKENS—(Oliver Twist.)
(Շար.) Թարգմ. ԺԻՐԱՅՐ ՏԻՐԱԿԱՑԻ

ՊԱԼԱԹՈՒ ԱՂՔԱՏԱՆՈՑԸ

Հայկասէր էֆ. Աբիկեան իր քրոջ ամուսնութեան առթիւ 108. Տիկին Տիրամօսեանի ... Աեդիքեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100. Ֆրանկիւլ էֆ. Տէվլէթեան 10 ղչ.։ Լօզոֆէթ Պաղտասարեան, Գրիգոր Երմենեան, Ստեփան Թելեան, Ագրիպաս Ստեփանեան, Արտաշէս Ստեփանեան, Գարամաճեան եղբարք, Տքդ. Ճանիկ Քրիսեան, Համբարձում Եէժէնեան, Կարպիս Միրիճանեան, Մարտիրոս Ց. Բաքմաճեան, Խաչիկ Զընտանճեան, Հայկ Ճանիկեան, Ցարութիւն Վարդեան, Տիրան Զրաճեան, Գալուստ Զրաճեան, Ո՛ՒՁ, Սամիկ Պարտիզպանեան, Մհր. Սեփոն Տնտեսեան, Սերովբէ Խ. Պօյաճեան, Աբրահամ Աբէլեան, Պաղտիկ Թահթապրունեան, Ստեփան Գարօղլանեան, Գրիգոր Էգնաեան, Տիկին ՈՒՁ, Աչճեան Գրատուն, Տքդ. Ալեքսանդրոս Բասնթօրուլօ, Տիկին Մէօհրիւպէ Գարամաճեան 20ական ղչ.։ Տիրան էֆ. Փափազեան 16 ղչ.։ Տեարք Պօղոս Փափազեան, Միքայէլ Տօնիկեան 15ական։ Տեարք Ցարութիւն Աբրամարկոսեան, Կարապետ Գարամաճեան, Օգսէն և Մկրտիչ Մէնգիւճեան եղբարք, Ցարութիւն Սէլեան, Թաճեան եղբարք, Տիգրան Միսքճեան, Ցարութիւն Քեօքլիւեան, Վահան Գըլճեան, Մկրտիչ Շահպազեան, Ցարութիւն Մոլթեսեան, Հայկ Այլըճեան, Միհրան Գարագաշեան, Կարապետ Տիտոնեան, Խաչիկ Կարապետեան, Թումիկ Կեսարեան, Օննիկ Գարագաշեան, Սիմոն Զիլինկիրեան, Միսաք Ցակոբեան, Դեղձօն Էնքսէրճեան, Արմենակ Զիլինկիրեան, Միհրան Ֆէսճեան, Օննիկ Վարժապետեան, Ամբակում Ցովհաննէսեան, Սիմոն Ալեաեան, Մկրտիչ Իւթիւճեան, Մագտանիկեան, Օննիկ Պաղտասարեան, Սիմոն Գազանճեան 10ական ղչ.։ (Շար.)